

Albiniak Andrzej (niezależny badacz) – *Samostanowienie kobiety w teorii i praktyce. Elżbieta z hr. Krasińskich Jaraczewska jako prekursorka myśli feministycznej*

Elżbieta z hr. Krasińskich Jaraczewska w swej pierwszej powieści (*Zofia i Emilia*) zwerbalizowała postulat samostanowienia kobiet. Jak na lata dwudzieste XIX w. było to bardzo postępowe twierdzenie przedfeministyczne lub wczesnofeministyczne. Jako przedstawicielka jednego z najznamienitszych rodów magnackich mogła sobie pozwolić nie tylko na zwerbalizowanie tego twierdzenia, ale także na własną samorealizację edukacyjną i twórczą. Próba ukazania jak niepełnosprawna fizycznie kobieta wychodząc poza stereotypowe role społeczne przełamywała bariery to główny przekaz podlegający analizie. Zdecydowała się ona, jako hrabianka, na związek morgantyczny (zamażpójście za zubożałego szlachcica). Odwróciła role przypisywane płci – sprowadzając męża do roli „ozdoby salonu”. Przełamała bariery niepełnosprawności: będąc pełnoprawnym uczestnikiem życia społecznego, pomimo wady postawy („garba”), oraz pisarką, pomimo wady wzroku i konieczności dyktowania, a nie spisywania, swych utworów. Odważyła się na wystąpienie o prawa Żydów itd. Warto więc zwracać na nią uwagę jako na jednostkę, która swą niepełnosprawność fizyczną potrafiła przekuć w nadsprawność społeczną – wyjścia z postulatami i ich realizacją znacznie przed szereg późnooświeceniowego społeczeństwa.

Andrzej Albiniak jest niezależnym badaczem, zajmującym się nade wszystko dziejami zachodniej Ordynacji Zamojskiej, ze szczególnym uwzględnieniem historii Janowa Lubelskiego i osób z nim związanych. Czynnym uczestnikiem wielu konferencji naukowych z zakresu archeologii, historii, etnologii, pedagogiki, kulturoznawstwa i literaturoznawstwa. Autor, współautor i redaktor licznych publikacji naukowych i popularnonaukowych.

###

Aleksandrak Elżbieta (Archiwum Państwowe w Szczecinie) – *Patriotyczna działalność kobiet w treści nekrologów prasy codziennej w XIX wieku (na wybranych przykładach)*

Nekrologi prasowe zawierały liczne informacje dotyczące zmarłego, ale i jego najbliższego otoczenia. Realizując funkcję informacyjną, emocjonalną i społeczną nekrolog stawał się pomnikiem pamięci o danym człowieku. Obraz ten budowały wyselekcjonowane informacje = zamieszczone w określonym ogłoszeniu. W dobie zaborów wyraźnie kształtują się postawy patriotyczne wśród Polaków. Poczynając od walki zbrojnej, kończąc na wspieraniu rozwoju naukowego najmłodszych przedstawicieli narodu polskiego. Widoczne jest to także w nekrologach kobiet działających na rzecz odzyskania i odbudowania kraju. Referat jest próbą ukazania przykładów działań i postaw realizowanych przez kobiety w XIX w., które wyraźnie podkreślono w treści publikowanych nekrologów prasy codziennej. Wybrane postawy zostaną ukazane na tle działań mężczyzn, walczących w tej samej sprawie. Działalność patriotyczna odbijała się na wielu płaszczyznach. W historii wyróżniły się walczące na polu bitwy kobiety, realizujące model niepodległościowy oraz te, które były orędowniczkami działalności dobroczynnej, mieszczącej się w ramach pozytywistycznego modelu patriotyzmu.

Aleksandrak Elżbieta jest absolwentką Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, na którym uzyskała w 2016 r. dyplom stopnia magistra archiwistyki i zarządzania dokumentacją na specjalności źródłoznawczej. Laureatka konkursu im. Ryszarda Mienickiego na najlepszą pracę z zakresu archiwistyki i zarządzania dokumentacją. Od 2017 r. zatrudniona w Archiwum Państwowym w Szczecinie. Zainteresowania naukowe: nekrologi, prasoznawstwo, źródłoznawstwo.

###

Antal Éva (Eszterhazy Karoly University, Eger, Hungary) – *The New Woman in the “New Harmonies”:
Socialist-Feminist Utopias of 1880s-90s*

The context of the present paper is given by my research on philosophy of female education and the questions of female “Bildung” in the 18th and 19th centuries. I have been studying not only works of educationalist and philosophical concerns (for instance, Mary Wollstonecraft’s and John Stuart Mill’s writings), but also literary works such as the “Bildungsromans” and utopias written in the related period. While the novels of upbringing display the process of individual development, female utopias are to show the possibility of social development, being strongly contextualised in their historical present.

The figure of the New Woman, being articulated in the second half of the 19th century, "is feminist in search of New Women" and it is strongly utopian while the anti-feminist and sexist reactions are dystopian and satirical (Beaumont, *Utopia Ltd.*, 2009: 97-8). Utopian works written by female and feminist writers were published from the 1870s: we can think of such socialist-feminist works as Jane Hume Clapperton's *Margaret Dunmore: or, a Socialist Home* (1888), Elizabeth Corbett's *New Amazonia* (1889), Lady Florence Dixie's *Gloriana* (1890), Isabella Ford's *On the Threshold* (1895), and Gertrude Dix's *The Image Breakers* (1900).

The dreamlike "new harmonies" of the *fin de siècle* feminist utopias are also related to the socialist debates about "the woman question" which involved, for instance, Friedrich Engels, Eleanor Marx, Edward Aveling, and August Bebel. Consequently, in the analysed works, I will discuss the current issues of distribution of female and male tasks, childrearing, education, and gender norms in the framework of the ideal-utopian future communities.

Éva Antal is a professor of English Literature and Philosophy at Eszterhazy Karoly University, Eger, Hungary. In 2001 she defended her doctoral dissertation on the theories and conceptions of irony. Since then, she has been teaching 18th and 19th c. British literature, contemporary literary theory, and aesthetics. She published her book on irony first in Hungarian in 2007, and in 2008 the English version of her book titled *Beyond Rhetoric* (*Rhetorical Figures of Reading*) came out. In 2010, she was a Visiting Grant Scholar at NIAS (the institute of the Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences). In November 2011, she successfully obtained a tenured professorship in philosophy. From 2003 to 2010, she was the Head of the Department of English Studies and between 2013 and 2017 she was appointed as the Vice Dean of the Faculty of the Humanities at the university.

###

Banaszkiewicz Mikołaj (Uniwersytet Jagielloński) – *Awans społeczny kobiet jako imperatyw nowoczesności w przedrewolucyjnej Rosji. Liberalna publicystyka prasowa wobec idei emancypacyjnych*

Przedrewolucyjna Rosja uchodzi za bastion politycznego wstecznictwa i wzorcowy antyprzykład nowoczesnego modelu społecznego. Mniemanie to abstrahuje od głębokich przemian socjopolitycznych i ekonomicznych, jakie przeobraziły Imperium Rosyjskie w tzw. „epoce wielkich reform” (lata 60. i 70. XIX w.). Ówczesna modernizacja nie odnowiła wprawdzie fasady ustrojowej państwa, ale postawiła je przed dylematami, z którymi co najmniej od Wielkiej Rewolucji Francuskiej mierzyły się państwa wyżej rozwinięte. Jednym z nich było upośledzenie prawne kobiet, obnażające życzeniowy charakter postulatów wolności i równości. W realiach rosyjskich dysonans ten raził szczególnie: uprzedmiotowienie kobiety stało w sprzeczności z ogólną tendencją upodmiotowienia poddanych (czego symbolem stało się zwolnienie chłopów z poddaństwa osobistego w 1861 r.). W konsekwencji nowe pola aktywności ekonomicznej (np. przedsiębiorczość) i społecznej (np. samorząd) były wyłączną domeną mężczyzn.

Zmianę faktycznego położenia kobiety musiała poprzedzić zmiana wyobrażenia o jej miejscu w przebudowywanym (i przebudowującym się) społeczeństwie. Urzeczywistnienie tego celu wymagało wiele czasu i nie zdążyło powieść się przed rewolucją październikową. A jednak niespełna sześć dekad dzielących początek epoki wielkich reform od upadku caratu w 1917 r. to okres intensywnych przeobrażeń świadomości i mentalności „oświeconych” (tj. wykształconych) poddanych imperium. Rolę nie do przecenienia w tym procesie odegrała liberalna prasa, systematycznie oddająca swoje łamy tzw. kwestii kobiecej. Idee emancypacji kobiet dotarły do Rosji z Zachodu a ich transpozycja do warunków rosyjskich stanowiła zasługę tamtejszych liberałów. Recepcja idei emancypacyjnych miała charakter pośredni, tj. odbywała się za pośrednictwem przeglądów bibliograficznych i recenzji najważniejszych wydawnictw zagranicznych. Rosyjski czytelnik z reguły nie znał recenzowanych dzieł z samodzielnej lektury; pojęcie o nich czerpał z rodzimej prasy periodycznej. Dlatego też przybliżeniu zmieniających się wyobrażeń o pozycji kobiety w społeczeństwie najlepiej przysłuży się analiza recenzji prasowych, traktujących o tym zagadnieniu (począwszy od gorącej debaty wokół „The Subjection of Women” J.S. Milla w 1869 r.). Cezury graniczne analizy wyznaczają lata 1863-1905.

Wystąpienie ma na celu zaprezentowanie wyników badań, uzyskanych w projekcie badawczym *Lektury rosyjskiego liberała w drugiej połowie XIX wieku* (grant Narodowego Centrum Nauki nr 2016/21/D/HS3/02433).

Banaszkiewicz Mikołaj jest rosjoznawcą i historykiem. Zajmuje się historią przedrewolucyjnego liberalizmu rosyjskiego, tradycjami reformatorskimi w państwie carów i polityką wobec symboli w dziejach Rosji (XVIII - XXI w.).

###

Bonnet Annabelle (École des hautes études en sciences sociales, Paris, France) – *Obtenir l'égalité philosophique. Histoire de la lutte pour l'accès des filles à l'enseignement philosophique en France (1878-1918) : entre succès et défaites*

La Révolution française a fait naître avec elle l'ère démocratique, soit l'idée que les particularités sociales, genrées et raciales de chacun ne sont pas des critères valides pour exclure des populations. Son outil théorique par excellence, la philosophie, a cependant continué à se développer en France sans y inclure les femmes : le droit officiel à l'étude de la discipline philosophique a été réservé aux garçons. Pourtant, la dernière partie du « long 19ème siècle » amorce un changement, auquel cette intervention est consacrée. L'exclusion des femmes de la sphère philosophique devient en effet un enjeu public et institutionnel lancé par la loi dite Camille Sée. Celle-ci entend, par soucis d'égalité et de progrès social, donner un égal accès d'enseignement aux filles et aux garçons. Pourtant, la lutte ne sera pas simple face au poids de la tradition « phallogocentrique » du monde philosophique et politique, et les résultats, que cette étude restitue, s'analysent en demi-teinte.

Un premier moment se focalisera sur les débats institutionnels faits à ce propos. Si le progrès social passe par l'éducation de chacun aux valeurs philosophiques, jusqu'à quel point la connaissance de celles-ci par les femmes peut troubler l'ordre social ? La philosophie n'est-elle pas dangereuse face au rôle que les femmes doivent tenir en société ?

Un second moment se concentrera sur les programmes d'études philosophiques mis en place pour les filles, qui dévoilent une représentation traditionnelle des femmes, mères et épouses avant d'être des individus.

Enfin, un dernier moment de l'exposé sera consacré à l'étude d'un tournant dans les mentalités, à travers de la figure de Léontine Zanta, première femme à avoir obtenu un doctorat de philosophie en France (1914) et surtout, première femme philosophe reconnue de plein droit par ses pairs.

Annabelle Bonnet est doctorante en sociologie historique à l'EHESS de Paris. Sa thèse porte sur la lutte pour l'accès des femmes à la philosophie en France (1878-1978).

###

Buriak Larysa (Vernadsky National Library of Ukraine) – *Ukrainian Feminology as a Response to the Epoch's Transformations (the Second Part of XIX – the Beginning of XX Centuries)*

Ukrainian historiography of the second half of the 19th and early 20th centuries is considered to be a remarkable phenomenon. One of its integral and important component was a feminology as a direction of historical knowledge that investigated legal and family status of women, their social role and functions at different historical stages, their education, religion, national identity, relations with the surrounding world, perception by society, as well as the female component in dynastic schemes, the problems of the matriarchy, and the influence of women on political events.

Ukrainian feminological discourse was as timely intellectual response of the scientists to social and political transformations of the epoch, an increased interest to the women's history in the context of national Renaissance and development of humanities. At the same time, Ukrainian feminology, presented by historical, historical-legal, ethnographical, sociological, cultural research, was under the influences of European humanitarian science and historiographical trends – romanticism, positivism, modernism.

Among the system-forming components of the feminological research were: the glorification of the female image in the romantic tradition; the coverage of its real diversity by positivists; the actualisation of the issues of psychology and the social nature of women in spreading of modernism in scientific research. Dominating features on research devoted to women were the tendency toward development in the system of common Ukrainian geographical space, evolutionary nature of the main component, their regularity, conformity, duration in the historiographical tradition.

Ukrainian historiography reconstructed the images of women in accordance with the sociocultural and age identification: a daughter, wife, mother, widow, lover, witch, victim and hostage of

circumstances, a person who was empowered to make independent decisions, and, finally, a person who embodied a national and cultural revival.

Of particular interest are the influence of the European humanities on the development of historical feminological studies in Ukraine, which was manifested in their close connection with the German, Polish, French schools, the closeness of Ukrainian scholars, in particular, M. Hrushevsky, V. Hnatiuk, F. Vovk, Z. Kuzelia, I. Franko, to sociological, ethnological and anthropological European scientific centres.

Larysa Buriak graduated from the Department of History, Taras Shevchenko Kyiv National University (Kyiv, Ukraine). Worked at the state and private Universities in Kyiv, and was a Visiting Professor of Ukrainian History (Department of Slavic and East European Studies, University of Alberta, Edmonton, Alberta, Canada). She also participated in many international conferences. The author of over a hundred publications in various books and scientific journals. Field of studies: Ukrainian historiography; Historical feminology; Memory studies; Theoretical and methodological problems of biographical research; Women's (auto)biography. The member of Ukrainian Association for studying women history. Deputy editor-in-chief of the editorial board of the collection of scientific works "Ukrainian biographistya = Biographistica Ukrainica".

###

Chyła Dariusz (Archiwum Państwowe w Toruniu) – *Instrukcja od młodych Pan i Panien Tako Koronnych Jako y WX Litewskiego Dana Ich MCom Panom Posłom naszym na Seym Walny Litewski w Grodnie Roku terażniejszego 1679 od nas zgodnie obranych Siostrzyczek*

Celem wystąpienia będzie analiza tekstu źródłowego - instrukcji przeznaczonej dla posłów na sejm grodzieński w 1679 r. Nie wiadomo czy owi posłowie ją otrzymali, natomiast pewnym jest, że poruszana w instrukcji problematyka nie była wniesiona na obrady sejmu, a tym samym nie była przedmiotem dyskusji.

Instrukcja, napisana w języku polskim, dotyczy spraw obyczajowych. Złożona z 15 punktów porusza takie kwestie jak zasady, a ściślej mówiąc „warunki”, wybierania przez kobiety małżonków, spełniania przez obie strony obowiązków małżeńskich, doglądania gospodarstwa, ewentualnego doboru pomocy do gospodarstwa czy posyłania kobiet np. chromych do zakonu. Wspomniana instrukcja nie wydaje się zatem czymś szczególnym, ma jednak jedną ważną cechę - została napisana z punktu widzenia kobiety i niektóre z jej „propozycji” wybiegają daleko nie tylko poza swoją epokę, ale nawet poza „standardy” XIX w. i pierwszych dekad XX w., o czym dobitnie świadczy jeden z końcowych fragmentów, w którym stwierdza się „że my to nie z żadnych zbytków naszych czynimy ani też z rozkoszy cielesnych, tylko z własny potrzeby naszy”.

Dariusz Chyła uzyskał tytuł doktora nauk humanistycznych w zakresie historii na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy na podstawie dysertacji „Opieka społeczna na Kujawach w latach 1577-1772”. Od kilku lat jest on pracownikiem Oddziału I Archiwum Państwowego w Toruniu. Zainteresowania badawcze dra Dariusza Chyły skupiają się w obszarze szeroko rozumianego życia codziennego w okresie staropolskim.

###

Dąbrowska Magdalena (Uniwersytet Warszawski) – *Dziewiętnastowieczne słowniki pisarek rosyjskich (generalia bibliograficzno-historycznoliterackie)*

Celem referatu jest omówienie najstarszych słowników pióra rosyjskich kobiet i na ich podstawie zrekonstruowanie mechanizmów „drogi na Parnas” kobiet w Rosji w XVIII i XIX w. z zaznaczeniem stanu wiedzy o nich (i luk w niej) ówczesnych badaczy. Ramy chronologiczne tworzą lata 1826 (*Katalog bibliograficzny rosyjskich pisarek* Stiepana Russowa)-1891 (*Nasze pisarki. Słownik bibliograficzny pisarek rosyjskich* Stiepana Ponomariowa, stanowiący uzupełnienie *Słownika bibliograficznego pisarek rosyjskich* Nikołaja Golicyna). Przedmiotem rozpatrzenia są hasła poświęcone nie tylko poetkom i pisarkom, ale także działaczkom kultury i nauki oraz polityki (np. księżna Jekatierina Daszkowa, Katarzyna II). Przy omawianiu zawartości hasła zwraca się szczególną uwagę na informacje dot. motywacji sięgania po pióro oraz relacji z „męską” częścią otoczenia literackiego (np. rodzina Sumarokowów).

Magdalena Dąbrowska dr hab., 2013-2018 profesor Uniwersytetu Warszawskiego. Historyk literatury rosyjskiej, komparatysta. Od 2012 r. dyrektor Instytutu Rusycystyki UW i kierownik Zakładu Historii Literatury Rosyjskiej IR. Prowadzi badania nad literaturą rosyjską XVIII-XIX wieku oraz rosyjsko-zachodnioeuropejskimi związkami

literackimi, kulturalnymi i naukowymi, a także czasopiśmiennictwem XVIII-XIX wieku ze szczególnym uwzględnieniem czasopism dla kobiet.

###

Dębska Katarzyna (University of Warsaw, Poland) – *(Un)equal like Brother and Sister. Situation of Sisters and Brothers in Family and Society in the XIX Century*

Family has belonged to the private sphere since the beginnings of the modern era. Women were assigned to it while men to the public sphere. Family has been irreplaceable from the perspective of social and biological reproduction, however, its function, crucial for the functioning of the whole society, was deemed to be less important and less prestigious. It was until the beginning of the 20th century that boys from privileged strata were prepared for functioning in public sphere while girls in the private one. In peasantry the situation looked different as both men and women were forced to labour because of economic capital deficits, however, the situation of women was still worse than men as regarded social position, provision to make decisions etc. Besides the fact that relations between brothers and sisters are often neglected both in the humanities and social sciences, I claim that they reveal deeper socio-political and economic relations of power based on gender division and class structure. Structurally, brothers and sisters are equal as children. Today, the rule of equality in children upbringing fits into the ideology of middle class. However, both in present times and in history, brothers and sisters have not occupied the same positions in family and in society. These two social worlds have influenced each other mutually. Relations of unequal distribution of power between women and men from different social classes define to a great extent the relations between sisters and brothers as well as their rights, level of freedom and patterns of upbringing children of different gender. In my presentation I would like to present the situation of sisters in family and in society in reference to the position of their brothers in chosen European states in the 19th century.

Katarzyna Dębska is a sociologist, PhD candidate at the Institute of Sociology, University of Warsaw. She has been preparing her PhD thesis devoted to the biographies and the dynamics of sibling relationships in the perspective of gender and class.

###

Drapikowska Barbara (Akademia Sztuki Wojennej) – *Kobiety w przestrzeni wojskowej od utraty niepodległości do jej odzyskania*

Artykuł został poświęcony kwestii zaangażowania kobiet w działania niepodległościowe na przestrzeni lat 1790-1918. Przedstawiono w nim udział personelu żeńskiego w powstaniach narodowych, tj. Powstaniu Kościuszkowskim, Powstaniu Listopadowym oraz Powstaniu Styczniowym oraz I wojny światowej i przygotowaniach do niej. Uwaga została skupiona na zaangażowaniu ilościowym oraz zadaniach, jakie realizowały kobiety w obszarze bezpieczeństwa. Zaprezentowano ewolucję roli kobiety od matki-żołnierza, poprzez markietankę, samarytankę do członka regularnej formacji militarnej.

Barbara Drapikowska jest absolwentką socjologii, bezpieczeństwa narodowego, zarządzania i dowodzenia, doktorem nauk o obronności. Obecnie pracownik-naukowo dydaktyczny w Pracowni Badań Komunikacji Społecznej i Medialnej na Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego AszWoj. Zainteresowania naukowe: socjologia i psychologia bezpieczeństwa, służba wojskowa kobiet.

###

Dufurat Joanna (Uniwersytet Wrocławski) – *Między partyjnym zaangażowaniem a ideą organizacyjnej samodzielności. Problem wyboru taktyki w walce polskiego ruchu kobiecego o zdobycie praw politycznych i miejsc dla kobiet na listach wyborczych (1905-1918)*

Polski ruch kobiecy w Królestwie i Galicji od momentu powstania na przełomie XIX i XX w. w walce o realizację swoich postulatów poszukiwał sojuszników wśród tradycyjnych partii politycznych. Na terenie zaboru austriackiego przedstawicielki ruchu feministycznego podjęły współpracę z Polską Partią Socjalno-Demokratyczną, w Królestwie zyskały natomiast poparcie niewielkich grup liberalnych, skupionych wokół Andrzeja Niemojewskiego oraz w Związku Postępowo-

Demokratycznym. Szybko okazało się jednak, że przywódcy partyjni, którzy deklarowali poparcie dla postulatów kobiet, w tym dla postulatu politycznego równouprawnienia płci, rzadko przyznawali tym zagadnieniom priorytet.

Sytuacja ta postawiła więc liderki kobiece przed szeregiem pytań, na które musiały odpowiedzieć, jeśli chciały podjąć skuteczną walkę o swoje prawa. Najważniejsze z nich dotyczyły stosunku ruchu kobiecego do współpracy z partiami politycznymi, ale też sensu angażowania się kobiet w działalność struktur politycznych, w których nie miały szans na przełamanie męskiego monopolu, a ich problemy były marginalizowane. Ważnym zagadnieniem była też próba odpowiedzenia na pytanie o rozwiązanie alternatywne wobec udziału kobiet w ruchu partyjnym, tj. o realność koncepcji powołania do życia samodzielnej organizacji kobiecej, łączącej przedstawicielki płci żeńskiej ponad podziałami politycznymi, społecznymi i ideowymi. A może należało zaufać politykom, przekonującym, jak robił to na jednym ze Zjazdów Kobiet Polskich przywódca królewiackich liberałów Aleksander Świętochowski, że kobiety zamiast skupiać się na walce o własne prawa, powinny skoncentrować się na działaniach na rzecz wyzwolenia społecznego i narodowego, ponieważ gdy ono nastąpi – wyzwolenie kobiet przyjdzie samo?

Przedstawienie dyskusji wokół tych dylematów, które toczyły się na Zjazdach Kobiet Polskich w 1905 i 1907 r., oraz ostatecznego wyboru taktyki walki o prawa polityczne kobiet w 1917 i 1918 r. będą zatem celem referatu.

Joanna Dufurat jest adiunktem w Zakładzie Historii Polski i Powszechnej XIX i XX wieku w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Jej zainteresowania badawcze obejmują historię społeczno-polityczną I wojny światowej i dwudziestolecia międzywojennego, ze szczególnym uwzględnieniem politycznej aktywności kobiet i przemian obyczajowych. Publikacje: *Kobiety w kręgu lewicy niepodległościowej. Od Ligi Kobiet Pogotowia Wojennego do Ochotniczej Legii Kobiet (1908-1918/1919)* (2001); *Migracje Polek do Francji w okresie międzywojennym*, w: *Kobiety i procesy migracyjne*, red. A. Chlebowska, K. Sierakowska (2010); *W służbie obozu marszałka Józefa Piłsudskiego. Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet (1928-1939)*, Kraków 2013.

###

Forster Ellinor (Johannes Kepler University Linz, Austria) – *Women's Rights through Property Rights. The Discussion and Attempts to Change Marital Property Law Provisions in the Austrian Civil Code around 1900*

The Austrian Civil Code of 1811 (ABGB) was praised by lawyers to be very favourable for women. Indeed, there was no longer any guardianship over women and wives could manage their own property – at least theoretically. The practice, visible in decisions of the supreme court, throughout the 19th century had shown that all these improvements mostly existed only on paper as it was difficult to enforce these possibilities in daily marital life.

Whereas the fight for suffrage also in Austria is quite well known and documented, the same women's organisations also submitted petitions that referred to marital law. The access to and disposal of property crystallised to be a key factor for agency. The point of time for demanded changes in the lawbook around 1900 was convenient as the government had decided to reform the Austrian Civil Code after its first hundred years of existence.

Publications and articles in women's newspapers of the different women's movements and documents about their actions and petitions do not only show their aims and arguments, but also their networks and interchange with women's movements of different countries. They had an amazing knowledge of the different lawbooks and legal situations.

The presentation casts a light on crucial points of Austrian marital property law which were demanded to change on the background of their impact on women's daily life – brides, wives and widows. The argumentation and strategies become visible as well as the network and flow of information about marital property law and intended changes in other countries throughout Europe.

Ellinor Forster is at the moment Senior Lecturer at the Department of Modern and Contemporary History at the Johannes Kepler University in Linz. Tenure-track-professorship at the Department of History and European Ethnology at the University of Innsbruck. One of the research areas is gender and legal history. For details: <https://www.jku.at/institut-fuer-neuere-geschichte-und-zeitgeschichte/ueber-uns/team/team/maga-drin-ellinor-forster/>.

###

Gasimova Turkay (European University Institute, Italy) – *Seeing the Invisible: Representation of Muslim Women both in Fiction and Reality. The Case of South Caucasus Region in the second half of the XIX century*

In this paper I will examine the impact of the activities by the Muslim women intellectuals during mid and late 19th century in the South Caucasus region. Although there are only very few available sources on the activities of Muslim women intellectuals and activists during that period, I believe that educational, particularly charity activities by a small group of female intellectuals in a highly conservative Muslim society, was a significant accomplishment. Because of the realities of Muslim society, of course, these women could not act independently, but using the reputation and power of their male family members, they created opportunities for themselves to affect the life of their community. In the 19th century in literature there was more evident women's participation than before. The very few women intellectuals were mostly coming from relatively economically advantaged backgrounds which allowed them to be active in public life and express their concerns in literature. In their works women intellectuals were addressing social issues such as early marriages and abusive husbands, which was quite surprising considering the reality of that time. One of the peculiarities of the Muslim women history of the late 19th century Caucasus is that it is very much connected with the emergence of the first charity organisations. At that time, one after the other new charity organizations were established such as "Nəşri-Maarif," "Nicat," "Şəfa," "Qafqaz Müsəlman Qadınları Xeyriyyə Cəmiyyəti," "Müqəddəs Nina," and "Müqəddəs Ripsimi" which were instrumental in the field of cultural and educational progress of women and society in general. Soon after, new women's societies began to be formed in the other cities of the country. The fact that both the activities by these charity organisations and by the women activists in general is highly underresearched makes the new research on these topics very relevant and equally important.

Turkay Gasimova is as a third-year PhD researcher at European University Institute (EUI). She is currently working on the project that examines the conditions under which the first Azerbaijani intelligentsia emerged as a unique social stratum in the mid-19th century, with a special focus on the cooperation between the intelligentsia and the oil industrialists in Baku. Before coming to EUI, I did one-year MA Program in Comparative history at CEU. Before this, during the academic year of 2014-2015, as Fulbright Visiting Researcher, I was affiliated at the Department of American Studies at California State University, Fullerton. I got my first two degrees from Baku State University where I studied at the Department of Modern and Early Modern History of Europe and America and later taught at the same department for three years between 2011-2014.

###

Gazzetta Liviana (Université de Venise, Italie) – *Mères et citoyennes. Les stratégies féministes à l'origine du mouvement des femmes en Italie (1865-1895)*

Après la création de l'état national (1861), en Italie la citoyenneté des femmes était profondément contradictoire: d'une part elles avaient gagné l'indépendance de la nation et la liberté d'un système libéral de gouvernement ; de l'autre part l'égalité libérale ne signifiait pas l'égalité des droits et des possibilités et la participation des Italiennes à la construction de la société civile. Elle était identifiée avec le seul rôle éducatif.

Les premiers groupes et les premières intellectuelles féministes réunies autour de journaux conduisaient soit le combat pour l'égalité des droits, soit l'action de sensibiliser le public sur le rôle des femmes dans la famille et l'éducation.

La proposition veut montrer l'évolution de ces discours et ces analyses féministes par rapport à l'évolution de la politique nationale italienne.

Liviana Gazzetta a conclu le doctorat en Histoire sociale européenne à l'Université Cà Foscari de Venise en 2009; sa recherche a produit une dissertation *L'Azione cattolica femminile nelle Venezie durante il Ventennio*, puis publiée. Ses études et son activité de recherche sont liés au domaine de l'Histoire des femmes et des études de genre dans l'époque contemporaine. Parmi ses études l'on peut distinguer un parcours qui concerne l'histoire du mouvement pour l'émancipation des femmes en Italie entre le 19e et le 20e siècles.

###

Grabowska-Pieńkosz Dorota (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) – *Towarzystwo Pedagogiczne (1868-1921) wobec edukacji kobiet w zaborze austriackim*

Celem wystąpienia jest ukazanie działalności Towarzystwa Pedagogicznego (1868-1921) w zakresie dostępu kobiet do wyższego wykształcenia. Już w pierwszym roku funkcjonowania członkowie TP przystąpili do organizowania cyklu odczytów publicznych dla kobiet, a do prowadzenia wykładów zaangażowali znakomitych nauczycieli, którzy mieli doświadczenie w zakresie prezentowanych zagadnień. Inicjatywa ta przyczyniła się do podniesienia ich poziomu intelektualnego, ale zarazem rozbudziła w nich aspiracje edukacyjne. Ze względu na tak duże zainteresowanie niewiast, TP podjęło decyzję dotyczącą zakładania szkół żeńskich w zaborze austriackim. Chcąc, przynajmniej w pewnym zakresie, zaspokoić dotkliwy brak edukacji publicznej dla dziewcząt, Towarzystwo przystąpiło do organizowania szkół żeńskich. W efekcie utworzono tego rodzaju placówki w następujących miejscowościach: Tarnowie (1869/1870), Stanisławowie (1869/1870), Rzeszowie (1872), Jarosławiu (1872), Kołomyi (1873), Stryju (1876), Sanoku (1883), Jaśle (1884). Powołane szkoły żeńskie umożliwiły kobietom zdobycie wykształcenia, a tym samym podjęcie aktywności zawodowej, co zazwyczaj wiązało się z poprawą ich sytuacji społeczno-materialnej.

Grabowska-Pieńkosz Dorota jest absolwentką historii i pedagogiki na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Doktor nauk społecznych w zakresie pedagogiki. Obecnie adiunkt w Katedrze Historii Myśli Pedagogicznej na Wydziale Nauk Pedagogicznych UMK. Jest autorką wielu publikacji (artykułów, recenzji, sprawozdań), w monografiach naukowych i czasopismach m. in. „Przeglądzie Historyczno-Oświatowym”, „Studiach Historycznych”, „Rozprawach z Dziejów Oświaty”, „Biuletynie Historii Wychowania”.

###

Hille Nicola, Held Anna (University of Stuttgart, Germany) – *Clara Zetkin's Lecture "On the Question of Women's Suffrage" (1907)*

The political and women's rights activist Clara Zetkin (1857-1933) was at the centre of the proletarian women's movement and was one of the most passionate pioneers of German women's suffrage.

In her lecture "On the question of women's suffrage," held at the International Socialist Congress in Stuttgart in 1907, Zetkin explained that without economic freedom, the right to vote is no more and no less than a change without a course.

Three years later, at the Second International Conference of Socialist Women in Copenhagen in 1910, Clara Zetkin proposed, together with Käthe Duncker, the establishment of an International Women's Day, which was first celebrated in 1911. Eight years later, women's suffrage was introduced in Germany, as well as in Austria, Poland and Russia.

From 1892 to 1917, Zetkin published the magazine "The Equality", in which she explained that the voting and election rights "are not special rights, but human rights."

In our paper, we would like to analyse Clara Zetkin's fight for women rights at the beginning of the 20th century.

Nicola Hille accomplished studies in History, Art history, modern German literature and media studies in Marburg and London. She was Research Fellow and DAAD Scholar at the Hoover Institution of Stanford University (USA) and Scholar at the German Historical Institute in Washington D.C. Research associate at the International Center for Ethics in the Sciences at the University of Tübingen, lectureships at the Universities of Tübingen, Karlsruhe and Nürtingen. Since 2012 Managing Director of Service Gender Consulting in the Gender Equality Department of the University of Stuttgart.

Anna Held is studying Romance languages (French and Italian) at the University of Stuttgart and currently is writing her master thesis entitled *Women in the resistance movement in Italy*. Since 2015, she is working for the Service Gender Consulting at the University of Stuttgart. One of our ongoing projects is an exhibition about the women's suffrage in Germany, portraying nine women and their fight for equality. Furthermore, since 2017 she is leading the university group Young WILPF Stuttgart.

Hensoldt Agnieszka (University of Opole, Poland) – *Jane Addams: Pluralism, Democracy, Peace*

Jane Addams (1860-1935) was a pioneer American settlement activist and reformer, social worker, public philosopher, sociologist, and a leader in women's suffrage and world peace. In 1915, she assumed the role of president of Women's International League for Peace and Freedom. In 1931, she became the first American woman to be awarded the Nobel Peace Prize. My talk will be organized as follows. Firstly, I shall present a figure of Jane Addams. Through her life and work, especially social,

and political activity, she became a role-model for strong, independent, creative and socially and politically active women. She proved that the so-called ethics of care (identified with femininity and domesticity) is indispensable in public sphere. She co-founded (with Ellen Gates Starr) Hull House – a settlement house in a poor immigrant district of Chicago. She was engaged in the intellectual dialog with the icons of the pragmatic movement: William James, John Dewey and George H. Mead. As a radical pacifist she consequently criticised USA engagement in World War I, even though she was isolated in her views and she had to oppose many of her friends, including Dewey. Secondly, I shall discuss Addams's social and ethical views, including her particular interpretations of the concepts: *lateral progress, democracy, sympathetic knowledge*. One of her most famous works - *Democracy and Social Ethics* – begins with a new definition of moral progress: this is such a state of a society in which most citizens of all social classes experience some positive changes in their lives. Such changes are always results of “a rational development of life”, of an endeavour of many citizens, they cannot be introduced by a proclamation. According to Addams at the turn of the 20th century in the US the next step on the way of moral progress required replacing of individual morality by social morality. In Addams's view, democracy is not only a political structure but a way of life which is coherent with social ethics. Addams argued for the inclusion of all members of society (irrespective of gender, race, nationality, and religion) in the institutions, policies and practices that were to lead to social progress. In particular, her arguments for women's suffrage were not based on an abstract idea of equality of all people, but on her conviction that including women in social and political life had to result in a better society. Lastly, she argued that there is no justification for a war – in every circumstances wars destroy democracy and moral progress.

Agnieszka Hensoldt – a philosopher and economist, lecturer in the Department of Philosophy at the University of Opole. Her work is inspired by contemporary philosophy, in particular by American pragmatism. Her recent book *Teoria i praktyka w myśli amerykańskich pragmatystów. O społecznej odpowiedzialności filozofii* (Universitas 2018) focuses on theory-practice relation in American philosophy and its philosophical and non-philosophical consequences.

###

Fabien Jakob (Université Laval, Switzerland) – *Le dimanche des femmes*

En 2008, la Suisse ratifie la Convention pour la sauvegarde du patrimoine culturel immatériel (UNESCO, 2003). Suivant un principe de subsidiarité, la Confédération est en conséquence tenue de mettre sur pied une politique de sauvegarde, de promotion et de recherche relative au patrimoine culturel immatériel existant en Suisse (Conseil fédéral suisse, 2007). Une obligation revêt à cet égard un caractère contraignant: chaque État partie doit en effet mettre en place un inventaire visant à identifier, définir et recenser les différents éléments du patrimoine culturel immatériel présents sur son territoire (UNESCO, 2003, art. 12).

387 traditions vivantes (terme privilégié en Suisse à celui de patrimoine immatériel, plus conceptuel) ont ainsi été identifiées, dont 165 des domaines de la musique, de la danse, du théâtre, des coutumes, de l'artisanat, de l'industrie, etc. représentatives du patrimoine immatériel suisse ont été inscrite sur la «Liste des traditions vivantes en Suisse» publiée à l'automne 2012 après approbation des cantons (<http://www.lebendige-traditionen.ch>).

Une tradition dans le canton d'Argovie retient particulièrement mon attention: Meitlisonntig (Meitlizyt, Meitlitäg) ou le dimanche des femmes. Le Meitlisonntig est une période de trois jours pendant lesquels les femmes prennent le pouvoir sur les hommes à Fahrwangen et à Meisterschwanden. Cette coutume remonte à la deuxième guerre de Villmergen de 1712 en reconnaissance de l'engagement des femmes. Le « gouvernement des femmes » est proclamé le jeudi, par roulement de tambours. Les femmes tiennent une assemblée générale dans les deux villages, organisées par les associations du Meitlisonntig. Jusqu'à 100 femmes de chaque village y prennent part, vêtues de robes élégantes d'autrefois. Les femmes vont ensuite par groupes à la pêche aux hommes, munies d'un filet en cordes de chanvre. Les hommes se voient offrir un verre de vin qui scelle leur captivité. L'homme prisonnier peut payer une rançon pour racheter sa liberté. Le dimanche, de joyeuses mascarades ont lieu dans les restaurants. Les festivités se terminent par la distribution de tranches de tresse, ce qui marque le moment où les femmes rendent le pouvoir aux hommes.

Jakob Fabien est doctorant sous la direction du professeur Etienne Berthold, Université Laval. Il est également affilié au Laboratoire Foko-KUKUSO (Comité de recherche Sociologie des arts et de la culture de la SSS) et éditeur associé de « Photo | Société » de l'Université Laval.

###

Jakimowicz Anna (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej) – *Aktywność kobiet w przestrzeni publicznej Lublina w latach 1905-1907. Przyczynik do rozwoju lokalnego ruchu kobiecego*

Rewolucja na ziemiach Królestwa Polskiego w latach 1905-1907 przyniosła szereg zmian, zwłaszcza w sferze społecznej, oświatowej i kulturowej. Wprowadzenie języka polskiego do szkół, a także tworzenie nowych organizacji pozwoliło kobietom zrobić kolejny krok w stronę „wyjścia” ze świata zdominowanego przez mężczyzn. Przedstawicielki płci pięknej stanęły wówczas przed wyzwaniem, jakim było działanie na rzecz obrony narodu oraz poprawy życia oświatowego i kulturalnego. Podjęto się zakładania na szeroką skalę szkół, ochronek, czytelni. Ponadto organizowano kursy dla analfabetów oraz specjalistyczne dla kobiet.

Był to także niezwykle ważny okres dla kształtującego się ruchu kobiecego, ponieważ wówczas zorganizowano zjazdy kobiet polskich, podczas których omawiano m.in. problem emancypacji. Zaczęto zakładać organizacje kobiece, które cieszyły się powszechnym zainteresowaniem, a obszar ich działań stale powiększał się.

Historia lubelskiej społeczności kobiet w l. 1905-1907 jest niezwykle interesująca. Patrząc przez pryzmat wielkomiejskiej Warszawy czy Krakowa, Lublin był miastem prowincjonalnym, a lokalne aktywistki nie stały się znane poza regionem. Jednakże nie oznacza to, że ruch kobiecy tutaj w ogóle nie istniał. Żony miejscowych lekarzy, urzędników, polityków podejmowały się działań w lubelskich zreszeńiach, a następnie zyskując aprobatę lubelskiej elity wychodziły z własnymi inicjatywami, wnosząc ogromny wkład w życie społeczno-kulturalne miasta.

Niniejszy referat ma na celu znalezienie odpowiedzi na pytanie, czy i jeśli tak, to w jakim stopniu, w tym okresie przestrzeń publiczna Lublina zdominowana została przez kobiety-indywidualistki, czy też wiodącą rolę odegrały organizacje kobiece lub o charakterze mieszanym. Istotnym elementem refleksji będzie ustalenie, czy Lublinianki podejmowały się własnych inicjatyw, czy w większym stopniu naśladowały działalność kobiecą prowadzoną w większych miastach? Jakiego typu były to działania? Czy ożywienie lokalnego ruchu kobiecego trwało tylko przez ten krótki czas, czy stworzyło fundament do dalszego rozkwitu?

Kolejną kwestią jaką pragnę poruszyć podczas mojego wystąpienia jest ukazanie stanowiska prasy lokalnej wobec działalności aktywistek lubelskich z uwzględnieniem faktu istnienia cenzury, przez którą musiały „przebijać się” wzmianki o Lubliniankach.

Anna Jakimowicz jest autorką artykułów publikowanych m. in. w „Kole Historii” (2015, t. 17) i „Roczniku Lubelskim” (2017, t. 43). Jej zainteresowania naukowe koncentrują się przede wszystkim na działalności aktywistek w przestrzeni publicznej Lublina w latach 1864-1939. Prowadzone badania obejmują sfery życia społecznego, oświatowego, politycznego oraz kulturalnego. Dotyczą zarówno aktywności indywidualistek, jak również organizacji kobiecych, ich udziału i wpływu na funkcjonowanie miasta.

###

Kolbuszewska Jolanta (Uniwersytet Łódzki) – *Niepodległość a równouprawnienie kobiet w nauce*

Uzyskanie prawa do wyższego wykształcenia, a w konsekwencji możliwości prowadzenia badań i zdobywania stopni naukowych, ma na ziemiach polskich dość krótki, liczący zaledwie 120 lat rodowód. Na mocy rozporządzenia Austriackiego Ministerstwa Oświaty z 1897 roku, kobiety zostały dopuszczone do studiów w charakterze słuchaczek zwyczajnych na Wydziałach Filozoficznych. Pełne ich uczestnictwo w uniwersyteckim kształceniu (na wszystkich wydziałach i kierunkach) nastąpić miało dopiero po odzyskaniu niepodległości. W swoim referacie stawiam pytanie o to, czy Druga Rzeczpospolita rzeczywiście stworzyła kobietom takie warunki naukowego rozwoju, które zrównałyby ich status i pozycję, z tą jaką od dawna była udziałem mężczyzn? Czy i ilu kobietom udało się „wstąpić na naukowy Olimp” przez co rozumiem zwieńczenie kariery uzyskaniem profesury zwyczajnej? Jak wyglądało zatrudnienie kobiet na wyższych uczelniach? Wreszcie, czy w okresie międzywojnia miały miejsce przypadki dyskryminacji uczonych ze względu na płeć, wyznanie, poglądy polityczne, orientację seksualną etc.?

Podstawą źródłowa moich rozważań będą wspomnienia, listy, dokumenty zgromadzone w uniwersyteckich archiwach, źródła statystyczne oraz prasa. Postaram się zilustrować swój wywód odwołaniami do konkretnych sytuacji i doświadczeń będących udziałem kobiet.

Jolanta Kolbuszewska dr hab., prof. nadzwyczajny w Katedrze Historii Historiografii i Nauk Pomocniczych Historii Uniwersytetu Łódzkiego. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół polskiej historiografii i myśli historycznej XIX i pierwszej połowy XX wieku. Podejmuje także zagadnienia z zakresu biografistyki i źródeł do badań biograficznych oraz historii codzienności. Od kilku lat zajmuje się śledzeniem karier naukowych polskich historyczek, ich drogą do samodzielności naukowej oraz wpływem na oblicze refleksji historycznej. Autorka książek: *Mutacja modernistyczna w polskiej historiografii (przełom XIX i XX wieku)*, Łódź 2005; *Tadeusz Korzon (1839-1918). Między codziennością, nauką a służbą narodowi*, Łódź 2011. Współautorka opracowania i wyboru tekstów źródłowych: *Historycy a socjalizm. Polska lewica niepodległościowa spod znaku Klio*, Łódź 2015. Redaktor tomów: *Historia i pamięć. Studia i szkice historiograficzne*, red. J. Kolbuszewska, R. Stobiecki, Łódź 2016; *Biografistyka we współczesnych badaniach historycznych. Teoria i praktyka*, red. J. Kolbuszewska, R. Stobiecki, Łódź 2017.

###

Koprowski Piotr (Uniwersytet Gdański) – *Postać Lilith w kulturze europejskiej XIX i początku XX wieku*

Lilith, tajemnicza, mroczna, lubieżna kobieca postać, wywodząca się prawdopodobnie z tradycji mezopotamskiej (Epos o Gilgameszu), znalazła określone miejsce w kulturze europejskiej XIX i początku XX w. Zostanie ona przedstawiona w kontekście ożywienia wśród Europejsek dążeń do wolności, do samostanowienia, do wyjścia poza ramy patriarchalnych tradycji i norm.

Piotr Koprowski jest adiunktem na Wydziale Historycznym UG, historykiem idei XIX-XX w., poetą, autorem m.in. pięciu monografii naukowych i pięciu zbiorów poezji.

###

Małgorzata Ewa Kowalczyk (Uniwersytet Wrocławski) – *Od dwórki do szambelanowej. Małżeństwo Agnieszki Izbiickiej ze Stanisławem Treterem*

Agnieszka Izbiicka i Stanisław Treter poznali się wiosną 1771 r. w Warszawie. Ona była ubogą szlachcianką, damą dworu krajczyny wielkiej koronnej Anny Teresy z Ossolińskich Potockiej, on zamożnym szlachcicem, który po studiach w Lipsku rozpoczął karierę urzędniczą u boku marszałka wielkiego koronnego Stanisława Lubomirskiego. Znajomość Agnieszki i Stanisława szybko przerodziła się w przyjaźń, a następnie w miłość. Spędzali ze sobą każdą wolną chwilę. Po niespełna czterech latach znajomości postanowili się pobrać. W styczniu 1775 r. Stanisław oświadczył rodzicom, że pragnie poślubić Agnieszkę. Spotkał się jednak z kategorycznym sprzeciwem ojca. Na kartach dziennika wyznał: „Gdy ta rodzicielowi memu mniej majątna partia nie zdaje się być dla mnie przyzwoitą, jestem mu posłusznym, oczekując ze zmartwieniem dalszego zrządzenia opatrności Boskiej nade mną. Co większa, z powodu winnego posłuszeństwa ojcu mojemu idę szukać tej dla mnie przyjaciółki, którą mi nie rozum ani serce, ani sumienie i obranie moje, lecz wola jego i rada skazuje”. By nie dopuścić do małżeństwa Stanisława z inną kobietą Agnieszka wykazała się ogromną inicjatywą i pomysłowością. Ostatecznie w styczniu 1776 r. została żoną Stanisława Tretera, szambelana królewskiego. Jeszcze w tym samym roku urodził się im syn.

Małgorzata Ewa Kowalczyk jest adiunktem w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Zainteresowania badawcze koncentruje na historii kultury czasów nowożytnych, ze szczególnym uwzględnieniem memuarystyki podróżniczej, losów kobiet, a także dziejów rodziny i edukacji dziecka w dawnej Polsce. Autorka monografii: *Obraz Włoch w polskim piśmiennictwie geograficznym i podróżniczym osiemnastego wieku*, Toruń 2005; *Sierżant w spódnicy. Historia życia i służby wojskowej Joanny Żubrowej (1782-1852)*, Łomianki 2016 oraz edytorka źródeł historycznych: *Apolonia Helena Massalska, Pamiętniki pensjonarki. Zapiski z czasów edukacji w Paryżu (1771-1779)*, Kraków 2012; *Katarzyna z Sosnowskich Platerowa, Moja podróż do Włoch. Dziennik z lat 1785-1786*, Łomianki 2013; *Apolline Hélène Massalska, Mémoires d'une écolière à l'Abbaye-aux-Bois à Paris (1771-1779)* (wspólnie z André Locherem), Mielec 2014; *Ojcowskie synom przestrogi. Instrukcje rodzicielskie. XVI-XVII w. oraz Przestrogi i nauki dla dzieci. Instrukcje rodzicielskie. XVIII w.* (wspólnie z Dorotą Żołądź Strzelczyk), Wrocław 2017; *Podróż europejska Rozalii i Stanisława Dunin-Borkowskich* (wspólnie z Małgorzatą Wrześniak), Warszawa 2018.

###

Lenderová Milena (Université de Pardubice, République tchèque) – *Femmes illustres de la Grande révolution et les pays tchèques*

La Révolution française, éclatée en 1789, est, pour les hommes, synonyme de nouvelles libertés et d'égalité. Ce que n'est pas pareil pour les femmes, comme la révolution est le régime se sont fondés sur la hiérarchie des sexes. Mais quand même, il y avait des personnalités féminines s'illustrant dans la révolution ou dans le combat pour l'égalité des sexes. Olympe de Gouges, Claire Lacombe, Manon Roland... Les personnages inoubliables, au moins au milieu féministe du XIXe et XXe sie. Mais quel était leur impact dans le milieu patriotique tchèque dont la partie libérale invoque les vertus républicaines surtout à partir des 1870e ? De quelle qualité et de quel genre étaient les connaissances sur ces femmes extraordinaires ?

C'est en exploitant les encyclopédies contemporaines, les journaux féminins et la littérature « érudite » que nous essayons de trouver la réponse.

Milena Lenderová est docteur en lettres, professeur en histoire à l'Université de Pardubice, Faculté des Lettres. Ses sujets de recherche se focalisent sur l'histoire de la vie quotidienne au XIXe siècle, documents du for privé, voyages et récits de voyages. Auteur de plusieurs publications en français, allemand, italien et tchèque, par exemple : *De Bohême et jusqu'en Bohême. Le voyageur du début de l'époque moderne*, in: M. Forycki, A. Jakuboszczak, I. Kraszewski, *Polska-Francia-Europa. Studia z dziejów Polski i stosunków międzynarodowych*, UAM, Poznań 2011, 427-439; *Savoir manger, savoir vivre au tournant des XVIIIe et XIXe siècles (Recueil des recettes de la comtesse Schlick)*, in: Cocula, A.-M. et M. Combet, éd., *Château, cuisines & dépendances*, Scripta Mediaevalia 26, Bordeaux, 2014; *Le code vestimentaire parisien dans les magazines tchèques*, in: Antoine Marès (ed.), *La France et l'Europe Centrale. Médiateurs et médiations*, Paris 2015, 279-292; *L'Alliance Française: médiateur de la langue et de la culture française*, in: Antoine Mares – Jiří Hnilica (dir.), *La France et l'Europe Centrale. La construction des savoirs réciproques à travers l'enseignements*, Univerzita Pardubice 2017, 49-57. *L'éducation dans les châteaux du « long » XIXe siècle : le témoignage des écrits du for privé*, in: Anne-Marie Cocula et Michel Combet, *Jeunesse et le châteaux*. Scripta Mediaevalia 32, Bordeaux 2017, 105-115.

###

Leszczawski-Schwerk Angelique (Dresden University of Technology, Germany) – *Women's Spaces, Action, and Staging: the City of Lemberg/Lwow/Lviv (1900-1918)*

At the end of the 19th century, the city of Lemberg/Lwów/Lviv was a significant space of female emancipation and a variety of ethno-religious women's organisations were founded there. It was also a host of various national movements and interactions existed between female association culture and national political culture.

My thesis is to perceive the female network of relationship of the city as a multi-dimensional field. Furthermore, I argue that women's organisations represent the "sensor(s) for the political culture of a city". By using the spatial turn as a key concept, I will examine multiple and simultaneous running of cultural and social processes and how the category of gender can be reflected. Thus, I will shed light on how the ethno-religious women's movements were located in space, in what context were female staging in public and national political developments, and what kind of networking existed between women.

Angelique Leszczawski-Schwerk is a historian, slavist, specialised journalist. She obtained her PhD at the Institute for East-European History at the University of Vienna. She currently works at the Institute for Modern and Contemporary History at the Dresden University of Technology. Her research interests focus on women's movement in 19th and 20th century in Eastern Europe, Polish-Jewish history, social history. The most important publications are as follows: *Die umkämpften Tore zur Gleichberechtigung – Frauenbewegungen in Galizien* [The contested gates to gender equality – women's movements in Galicia] (1867-1918), Wien 2015; „War as beginning of a new era?”. *Polish Feminists Thoughts, Reflections on Peace and Their Visions about the Post War Era*, in: Bruna Bianchi, Geraldine Lubrook (ed.), *Living War, Thinking Peace (1914-1924). Women's Experiences, Feminist Thought, and International Relations*, Cambridge 2016, 204-222.

Malanchuk-Rybak Oksana (Lwowska Narodowa Akademia Sztuk Pięknych) – *Edukacja kobiet Wschodniej Galicji końca XIX i początku XX stulecia: państwowo-kulturowy i emancypacyjny aspekt*

Edukację kobiet Wschodniej Galicji końca XIX i początku XX w. można rozpatrywać przynajmniej z dwóch punktów widzenia. Edukacja kobiet była najpierw częścią tak zwanego państwowego kulturalno-oświatowego projektu Austro-Węgier epoki Oświecenia, zapoczątkowanego dekretem

z 1777 r. o prawie do wykształcenia podstawowego w języku ojczystym. Po około stu latach, w 1872 r. wprowadzono obowiązkowe wykształcenie podstawowe dla dziewcząt. Na marginesie, prawo to w pewien sposób wyprzedzało realne potrzeby czasu, gdyż większość chłopów z rezerwą odnosiła się do tego, żeby oddawać swoje córki do szkoły, nawet podstawowej. W ramach tego projektu główna uwaga była zwrócona na średnim i rzemieślniczo-fachowym wykształceniu podstawowym. Austriacki projekt niesienia oświaty wśród kobiet miał zarówno powodzenia, jak i niepowodzenia, niemniej jednak te ostatnie przeważały: niewielki odsetek kobiet został objęty obowiązkową edukacją, a deklaracje nijak miały się do rzeczywistości.

Próby polepszenia sytuacji kobiet podjęły najpierw warstwy średniozamożne, przede wszystkim inteligencja. Ubiegano się dostępu kobiet do edukacji, szczególnie wyższej. Walka o prawo do studiowania w szkole wyższej była powiązana z ogólnymi dążeniami emancypacyjnymi i miała przynajmniej trzy fazy rozwoju. Pierwsza łączyła się z ugruntowaniem w społecznej świadomości celowości wyższej edukacji kobiet. Jej początki można śledzić już w latach 60. XIX w., a zakończenie w roku 1890. Druga faza (1890-1897) polegała na przeprowadzaniu konkretnych akcji, mających na celu wywarcie presji na ustawodawcy, aby postulaty kobiece znalazły odzwierciedlenie w obowiązującym prawie. Trzecia faza rozpoczęła się po prawodawczym ogłoszeniu prawa kobiet do odbywania studiów wyższych. Na terenie Galicji, w 1894 r. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie przyjął pierwsze wolne słuchaczki. W dniu 23 marca 1897 r. za rozporządzeniem ministra edukacji kobietom oficjalnie nadano prawo do studiowania na fakultetach filozoficznych, a od września 1900 r. mogły one studiować na kierunkach medycznych. O prawa do studiowania na politechnikach, kobiety bezskutecznie domagały się do początku I wojny światowej. Do tego czasu, jedynie 50 Ukrainek ukończyło uniwersytet.

Oksana Malanchuk-Rybak pochodzi ze Lwowa. Jej sfera zainteresowań naukowych to historia kultury i historia ruchu kobiecego. Jest autorem ponad 100 prac naukowych, w szczególności podręcznika *Kobieta w historii*, 2006 (język ukraiński), monografii *Ideologia i praktyka społeczna ruchu kobiecego na ziemiach ukraińskich XIX – pierwsza trzy dekady XX w.*, 2006 r, (język ukraiński).

###

Morozova Alla (Russian Academy of Sciences) – *Socialists vs Feminists: Two Strategies for the Struggle for Women's Rights in Russia in the Early Twentieth Century*

In Russia, the “women’s issue” appeared on the agenda in the middle of the 19th century. It was actively discussed in the periodical press and debated violently in the society. Advocates of women’s equality demanded the recognition of women’s equal rights with men. The main postulates were associated with education, professional life and independence in making decisions for themselves in everyday life. At this time, the first women’s organisations emerged, which aimed at providing assistance to women seeking emancipation. Simultaneously, some women did not stop fighting for their equality with men, but went on to the revolutionary movement, believing that it was impossible to free women from the oppression of men without releasing men from the yoke of the autocratic state.

At the beginning of the 20th century, with the formation of revolutionary political parties in Russia, standing on a socialist platform, this confrontation intensified. Feminists believed that the struggle for the equality of women could and should be conducted already within the existing social order, gradually seeking to improve the status of women. Socialists, however, treated such activities as bourgeois blasphemy, which only distracted them from the revolutionary struggle. In the programs of the socialist parties, the women’s question was not raised as an independent one and the Social Democrats only mentioned the need to prohibit women’s labour in heavy sectors, to grant special benefits to pregnant and lactating women, and to organise nurseries at the workplace. Among the Bolsheviks, only a few female activists were engaged in the “women’s issue”. Women such as Inessa Armand, Alexandra Kollontai, Konkordia Samoilova were active among female workers and published some theoretical postulates. Therefore, the analyse of their agency is important because it largely predetermined the policy of the Soviet state after October 1917, which formed the basis for the status of women in the Russian society of the twentieth century.

Alla Morozova graduated from Moscow State University. Fields of interest: history of Russian social-democratic party, subculture of Russian revolutionary, political prisoners in Russia (70s of the 19th century- 20s of the 20th century). For more details see: https://volistob.ru/users/morozova_a_yu.

###

Paluszkiewicz-Misiaczek Magdalena (Uniwersytet Jagielloński) – *Kobiety na banknoty - czyli kto i kogo powinien zastąpić na amerykańskich i kanadyjskich dolarach?*

Kwestia, która ze słynnych postaci kobiecych powinna znaleźć się na banknotach używanych w codziennym obiegu stała się w ostatnich latach tematem gorących dyskusji zarówno w USA, jak i Kanadzie. W 2015 roku Sekretarz Skarbu USA Jacob Lew ogłosił plan umieszczenia wizerunku kobiety na popularnym banknocie o nominale 10\$. W kolejnym roku identyczny pomysł przedstawił kanadyjski minister finansów Bill Morneau. W swoim wystąpieniu chciałabym prześledzić zarówno kryteria jakimi kierowano się tworząc listy kobiet zasługujących, aby znaleźć się na liście potencjalnych „kandydatek na banknoty”, jak i toczącą się równoległe ogólno-amerykańską dyskusję o roli kobiet w procesie budowy USA i Kanady.

Magdalena Paluszkiewicz-Misiaczek pracuje w Instytucie Amerykanistyki i Studiów Polonijnych UJ. Zainteresowania badawcze: historia kobiet w USA i Kanadzie, społeczne i polityczne zaangażowanie kobiet, ruchy i organizacje kobiece oraz działalność charytatywna, problemy Ludności Rodzimej Kanady i USA, polityka społeczna Kanady, weterani misji pokojowych i stabilizacyjnych.

###

Petrenko Iryna (Poltava University of Economics and Trade, Ukraine) – *Status of an Orthodox Woman in the Hetmanate in the XVIII Century*

In the 18th century the independence and independence of the Ukrainian woman became national traits, valued by the democratic nature of family norms, formed under the influence of customary law and humanist ideas of the European Renaissance. After the period of restrictions and deprivation of the right to possess property (with some exceptions), family and social rights were introduced.

This was due to changes to the socio-political and economic situation of society resulting from the subordination of the Hetmanate to the Russian autocratic empire. However, the non-suppression of a Ukrainian woman in the family, her equality with her husband in bringing up children and conducting households, and education were the main factors influencing gender relations for a long time.

Iryna Petrenko is a professor of the Department of Pedagogy and Social Sciences at the Poltava University of Economics and Trade. She completed teachers training at the same university. Then, she was a post-graduate student of Kyev Taras Shevchenko National University. In 2005, she defended her master thesis entitled *Left-bank Ukraine church schools in the educational policy of tsarist Russia (1884-1917)*. In 2011, she defended her PhD thesis *Marriage-domestic relations in Orthodox everyday culture of Russia (XVIII century)*. Iryna Petrenko is an author of 6 monographs, more than 240 scientific publications and 6 educational and methodical works. She is a laureate of the International Youth Competition of the Advanced Studies "Poltava battle in the geopolitical measuring of the present time". She is also a member of public organisations – the Ukrainian Association of Researchers of Feminine History, Slavonic Club and Club of Bibliophiles. Her scientific interests are: social history, local history, history of education in Ukraine, history of Orthodox Church, everyday history.

###

Piotrowska-Marchewa Monika (Uniwersytet Wrocławski) – *Nie tylko służba... Metody i narzędzia budowania autorytetu nauczycielek w ich środowisku pracy (przełom XIX/XX wieku do 1939 r.)*

Planowanym przedmiotem wystąpienia są postawy, deklaracje i praktyki kobiet uprawiających zawód nauczycielski na ziemiach polskich od schyłku XIX w. do końca II Rzeczypospolitej – związane z budowaniem własnego autorytetu w środowisku pracy, na podstawie wybranych źródeł autobiograficznych i urzędowych (studium przypadków).

Monika Piotrowska-Marchewa jest adiunktem w Instytucie Historycznym UW (od 2003); tamże magisterium (1998) i doktorat (2002); autorka monografii *Nędzarze i filantropi. Problem ubóstwa w polskiej opinii publicznej w latach 1815-1863* (Toruń 2004), e-podręcznika gimnazjalnego *ważna historia. Długi wiek XIX* (2016) oraz kilkudziesięciu artykułów naukowych i popularnonaukowych, dotyczących okresu 1795-1939, w szczególności historii społecznej i historii kobiet; obecnie pracuje nad książką poświęconą pracy i życiu nauczycielek szkół powszechnych w Polsce międzywojennej.

###

Pomianowski Piotr (Uniwersytet Warszawski) – *Pozycja prawna kobiety w ustawodawstwach obowiązujących na centralnych ziemiach polskich na początku XIX wieku*

W planowanym wystąpieniu zamierzam nakreślić pozycję prawną kobiety (zdolność do czynności prawnych, zdolność procesową) w aktach prawnych obowiązujących na ziemiach, które w latach 1807-1815 wchodziły w skład Księstwa Warszawskiego. Pragnę jednak wykroczyć poza okres istnienia Księstwa (zarówno wstecz, jak i do czasów po kongresie wiedeńskim). Zaproponowane ramy terytorialne wynikają z konieczności ograniczenia wystąpienia do standardowego czasu. Próba omówienia wszystkich systemów prawnych obowiązujących w pierwszej połowie XIX w. na wszystkich terytoriach, które zwykle się określać mianem „ziemi polskich” zdecydowanie przekracza ramy konferencyjnego wystąpienia. Problem stanowią zwłaszcza tzw. ziemie zabrane, na których – przynajmniej do lat czterdziestych – brakowało kodyfikacji we współczesnym znaczeniu tego słowa i równolegle obowiązywało wiele systemów o charakterze stanowym.

Zatem analizie porównawczej zostaną poddane ustawy galicyjskie z 1797 r. i austriacki kodeks cywilny z 1811 r., Landrecht z 1794 r., Kodeks Napoleona i Kodeks Cywilny Królestwa Polskiego z 1825 r. oraz obowiązujące równolegle akty regulujące proces cywilny (przede wszystkim: Powszechna Ordynacja Procesowa dla Państw Pruskich, Code de procédure civile, Powszechna ustawa sądowa dla Galicji Zachodniej, austriacka Powszechna Ordynacja Sądowa). Ponadto postaram się porównać ustawodawstwo przełomu XVIII i XIX w. z prawami obowiązującymi w Koronie przed rozbiorami (szczególnie z prawem ziemskim i magdeburskim).

Piotr Pomianowski jest doktorem nauk prawnych, radcą prawnym, adiunktem w Instytucie Historii Prawa Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Absolwent prawa, socjologii i politologii. Badacz prawa sądowego i nauki prawa w Księstwie Warszawskim i Królestwie Kongresowym.

###

Rogińska Justyna (Uniwersytet Zielonogórski) – *Maria Margaretha Kirch i jej praca u boku pierwszego astronoma Królewskiego Pruskiego Towarzystwa Nauk (1700-1710)*

W 1692 r. Maria Margaretha z domu Winckelmann (1670-1720) wyszła za mąż za pochodzącego z Gubina Gotfryda Kircha (1639-1710), który w 1700 r. powołany został na pierwszego astronoma Królewskiego Pruskiego Towarzystwa Nauk. Pod okiem męża przyuczona została do prac obserwacyjnych, które u jego boku wykonywała w charakterze pomocnika. Analiza materiału źródłowego zebranego podczas kwerend w Archiwum Berlińsko-Brandenburskiej Akademii Nauk, Bibliotece Obserwatorium Paryskiego oraz Niemieckiej Bibliotece Meteorologicznej w Offenbach nad Menem będzie bodźcem do refleksji na temat roli kobiety we wczesnonowoczesnej astronomii niemieckiej. Referat będzie miał układ problemowo-chronologiczny, a jego przewodnim celem będzie zbadanie rodzaju i charakteru wykonywanej przez Marię Kirch u boku męża pracy. W oparciu o bazę źródłową: dzienniki obserwacyjne i korespondencję Gotfryda Kircha, księgi pogodowe Marii Kirch oraz dokumenty związane z funkcjonowaniem Królewskiego Pruskiego Towarzystwa Nauk, zbadana zostanie jej działalność na trzech płaszczyznach: astronomicznej, meteorologicznej i kalendarzowej. Zagadnienie zostanie rozpatrzone także z perspektywy zadań Marii jako matki i żony oraz wpływu aspektu rodzinnego na realizację jej obowiązków obserwacyjnych. Pod lupę zostaną również wzięte relacje z członkami berlińskiej instytucji oraz ich stosunek do pracy Marii u boku astronoma. Referat będzie starał się z jednej strony wyjaśnić skąd brało się tak duże zaangażowanie Marii Kirch w badania jej męża, a z drugiej strony nakreślić sytuację, która umożliwiła jej jako kobiecie działalność przy towarzystwie nauk.

Justyna Rogińska jest doktorantką w Instytucie Historii Uniwersytetu Zielonogórskiego, stypendystką programu DAAD oraz wykonawcą w projekcie naukowym *Halle i Sulechów jako ośrodki petyzmu i edukacji* (NPRH). Przygotowuje rozprawę doktorską *Rodzina astronomów Kirch na przełomie XVII i XVIII w., od tradycji cechu do instytucji naukowej*. Zainteresowania badawcze: historia nauki i techniki, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju obserwacji astronomicznych i meteorologicznych w okresie wczesnonowoczesnym.

###

Ronan Richard (EA Tempora, Université de Rennes 2, France) – *Au reflet de Louise Weiss? Les femmes*

« La France occupée ! J'en tremblais. Un coup de foudre, le premier de ma jeune vie. J'avais pris feu. Moi aussi, j'aimais la France et je voulais la servir. »

Cet engagement affiché par Louise Weiss illustre bien le mot d'ordre qui résonne à l'arrière en août 1914. Dans un contexte de mobilisation générale, l'oisiveté n'a pas sa place et l'implication des femmes se doit d'être concomitante de celle des combattants mobilisés au front. Ce besoin de contribuer à l'effort de guerre trouve sa raison d'être à l'arrivée des premiers convois de réfugiés. Devant l'inertie des pouvoirs publics, Louise Weiss fonde, sur la côte bretonne, l'un de ces innombrables comités d'assistance aux réfugiés qui vont alors essaimer dans toute la France. Son investissement peut-il être vu comme un cas d'école ?

Son exemple questionne d'une part la composition sociologique de ces comités d'assistance fortement féminisés et élitistes. On ne trouve en effet dans ces œuvres nulle femme issue du monde ouvrier ou employé. Le même constat peut être établi à propos des nombreuses sociétés de dames préexistant au conflit. Cet état de fait n'est pas sans poser quelques soucis dans l'exercice d'une solidarité quotidienne qui les met en confrontation avec des réfugiés, majoritairement des femmes, issus surtout des classes populaires. L'étudiante Louise Weiss admet lucidement les incompréhensions nées de ce premier contact, « vengeance de la matière contre l'irréalisme de l'Université ».

Plus singulier paraît en revanche avoir été le ressort véritable de l'engagement de Louise Weiss, agissant spontanément et en toute conscience. Dans les comités les plus pérennes, toujours très féminisés, on s'implique moins en tant que femme qu'en tant qu'épouse issue du gotha local (préfets, sous-préfets, maires, notabilités influentes etc.). Qu'elles soient mues par un dévouement personnel sincère ou qu'elles agissent en femmes de paille œuvrant en contrepartie d'un retour d'image ou d'une reconnaissance future, elles s'impliquent souvent par procuration, à l'ombre d'un mari.

Ainsi, si la figure de Louise Weiss reflète un engagement réellement féminisé et élitiste, elle détonne par ailleurs par son émancipation et son absence de subordination aux sphères décisionnaires masculines.

Richard Ronan est docteur en histoire de l'Université de Rennes 2 en 2004 (mention très honorable avec les félicitations du jury à l'unanimité), chercheur associé au laboratoire de sciences historiques Tempora (Université de Rennes 2), spécialisé dans l'histoire politique, économique, sociale et culturelle de la Première Guerre mondiale et plus spécialement dans l'histoire des populations déplacées (réfugiés, étrangers, prisonniers de guerre et internés civils). Ces recherches ont fait l'objet de 2 livres (dont l'un en cours de parution), de deux coordinations d'ouvrages collectifs, de 25 contributions à des ouvrages collectifs, actes de colloques ou revues historiques et de 14 communications dans des colloques scientifiques internationaux en France et à l'étranger. Pour plus d'informations : <https://perso.univ-rennes2.fr/ronan.richard>.

###

Ruhland Katarzyna (Uniwersytet Wrocławski) – *Czy tylko żona i matka? Ruch kobiecy, edukacja i dążenia zawodowe kobiet przed wybuchem I wojny światowej w świetle wrocławskiego czasopisma dla pań domu*

Kobiety z warstwy mieszczańskiej na przełomie XIX/XX w. miały nadal ograniczone możliwości zawodowe. Zamiany gospodarcze i społeczne, a zwłaszcza rozwój przemysłu i usług tworzyły wprawdzie nowe możliwości, jednak brak odpowiedniego wykształcenia i obowiązujące stosunki społeczne stanowiły poważną barierę, która skutecznie ograniczała napływ kobiet do nowych zawodów. Przeciwko takiej sytuacji protestowały wywodzące się głównie z warstwy mieszczańskiej emancypantki, które walczyły nie tylko o lepszą edukację dla kobiet i zmiany na rynku pracy, ale także o nową pozycję kobiety w społeczeństwie.

Długie lata intensywnej działalności wielu kobiecych organizacji sprawiły, że jeszcze przed wybuchem I wojny światowej hasła i idee mieszczańskiego ruchu kobiecego zaczęły przenikać na łamy komercyjnej prasy kobiecej. Nawet popularne czasopisma skierowane do kobiecego odbiorcy, takie jak prezentowana w referacie „Wrocławska Pani Domu” („Breslauer Hausfrau”) nie mogły i nie chciały już ignorować informacji o celach i działaniach ruchu kobiecego. Obok praktycznych porad jak prowadzić dom i wychowywać dzieci, we wrocławskim czasopiśmie drukowano regularnie materiały poświęcone kwestiom edukacji dla dziewcząt, problemom na rynku pracy, czy działaniom mieszczańskich organizacji kobiecych. Nie zabrakło w nim miejsca na cykl ciekawych reportaży z kongresu organizacji kobiecych (obradowano m.in. we wrocławskim ratuszu), prezentację sporów wokół reformy szkół dla dziewcząt, a także dyskusję w kwestii prawa głosu dla kobiet. Należy przy

tym podkreślić, że redakcja prezentowała tego typu zagadnienia z lokalnej, bliskiej czytelniczkom perspektywy. Nie oznacza to jednak, że bardzo mieszczańskie w duchu czasopismo propagowało i akceptowało wszystkie cele ruchu kobiecego. Materiały i informacje zamieszczane w tego typu wydawnictwach musiały nadal odpowiadać normom i obyczajom obowiązującym w warstwie mieszczańskiej.

Katarzyna Ruhland jest adiunktem w Zakładzie Dydaktyki Historii i WoS, w Instytucie Historycznym UW, studiowała w Polsce i Niemczech. Zainteresowania badawcze: historia prasy kobiecej, dydaktyka historii, historia życia codziennego na Śląsku w XIX i XX w.

###

Singh Thakur Rajendra (Jammu University, India) – *Battle for Empowerment by the Women in the Indian Sub-continent: 1700-1918*

During the 18th and the long 19th centuries, women in India were physically exploited, psychologically humiliated, socially suppressed and economically deprived in the name of religion, caste, customs and other considerations. For example, as per “Manusmriti”, mutilation of body parts of women was codified in case she was found to have physical relations with a man of lower caste. Similarly, in Rajasthan, as per the customs, it was codified that widows of the warriors who died fighting in a battle were required to jump in burning pyre. In India, the inhumane *sati* system was also prevalent, in which wife of the dead burned herself in the funeral pyre of her husband. This social practice was codified in the ancient sacred texts of Hinduism. Women were equally deprived of education, as well as rights over land. History suggests that as compared to other continents, the plight of the women, roughly 155 million in 1899, in the Indian sub-continent was indeed the worst of all.

Indian women, like their counterparts in other continents, having suffered for centuries, launched struggles to acquire their equal and rightful status. Many prominent men and women took it upon themselves to launch agitations and movement for this purpose. Many steps were taken to improve the status of women in India and progress was made in the social field in the 19th century. It was largely due to the efforts of Raja Ram Mohan Roy, that the practice of *sati* was abolished in 1829. Three decades later, a young Indian woman, Rani of Jhansi emerged as the most revered leader in the fight for national independence against the mighty British Empire.

The aspect pertaining to the struggle of various groups and individuals towards empowering Indian women of various religions and castes has not been adequately researched and analysed. There is a need to fill this gap by carrying out an in-depth analysis of all related issues, such as patriarchal social system, gender inequality, cultural barriers and so on.

Rajendra Singh Thakur is a major general in the Indian army, presently posted at Chandigarh. She is an experienced administrator and human resource manager with 35 years of experience in multifarious aspects in the Indian army. She has an international experience of working as the Indian Army Liaison Officer to the UNMOGIP. She has also completed the prestigious NDC-54 Course at National Defence College, New Delhi in 2014 that was attended by officers of 24 nations in addition to officers of India. Personal strengths include flair for research with excellent communication skills in English. In 2012 she defended her doctoral thesis *Kashmir and UNO: 1948-1990* at Jammu University in India.

Skibicki Marcin (Université Nikolas-Copernic, Toruń, Pologne) – *Victimes de stéréotypes ou chantres de la modernité ? De l'image féminine confuse à l'exemple de l'affiche française de la Belle Époque*

Horizontale, demi-mondaine, danseuse, lorette, grisette, femme mystique et femme méditative – la femme domine par milliers l'art du 19e siècle. Il ne serait pas abusif de considérer que tout l'art de cette époque a été réinventé pour elle et à cause d'elle. Le graphisme n'échappe pas non plus à ce phénomène. Les affichistes cherchent à représenter les femmes dans des activités et des attitudes qui reflètent les goûts de leur époque. Toutefois, son image devient un champ de paradoxe : la femme est celle qui devient la figure de proue de la modernité, elle fait du sport, elle saisit le guidon de la

bicyclette, elle se met au volant des premiers véhicules. La superficialité de cette liberté n'efface pas pour autant la douleur du corset de la condition et de la situation de la majorité d'entre elles. L'intervention portera sur l'image de la femme dans l'art graphique français du 19e siècle. L'omniprésence du motif féminin nous incite à mettre en lumière quelques aspects de cette surexploitation de son image à des fins publicitaires : quelle est la nature de cette image, et en quelle mesure elle est conforme à la réalité, comment cette image s'inscrit dans la perspective de l'émancipation ?

Marcin Skibicki est enseignant-chercheur à l'Université Nicolas Copernic de Torun (Pologne), docteur à la Faculté des Lettres & Langues. Les publications et les interventions au cours des colloques portent sur la culture française, notamment sur l'histoire de l'affiche française (Art Nouveau/Art Déco). Domaines de recherche : culture de France, affiche française, peinture et graphisme français, chanson française. Travaux en cours : Monographie sur l'histoire de l'affiche française au XIXe siècle (*L'âge d'or de l'affiche illustrée française : de Rouchon à Cappiello* en cours de publication).

###

Skrzypietz Aleksandra (Uniwersytet Śląski) – *Maria Klementyna Sobieska i jej zabiegi o szacunek męża i własną niezależność*

Maria Klementyna Sobieska, wnuczka króla Jana III, poślubiła Jakuba Stuarta, króla angielskiego *de iure*. Projekt jej małżeństwa napotkał sprzeciw ze strony cesarza, a panna wiele przeszła, by połączyć się z wybrankiem – uciekła z niewoli, jakiś czas musiała czekać na spotkanie ze Stuartem, który próbował w tym czasie ponownie odzyskać tron przodków. Ich związek opleciony sławą o wielkiej miłości, zrodzonej zanim małżonkowie spotkali się i poznali, okazał się porażką. Różnice charakterów, uległość Jakuba wobec niechętnego Marii Klementynie otoczenia wywołały napięcia i nieporozumienia. Nie znajdując zrozumienia z jego strony Maria Klementyna opuściła rodzinę i schroniła się w klasztorze. Celem referatu jest ukazanie kobiety niezależnej i silnej, nieskłonnej ulegać naciskom, walczącej o swoją pozycję i prawa żony i matki, a także przedstawienie dróg, których użyła, by zyskać sobie szacunek i uznanie dla swoich żądań. Będzie to także okazja do przedstawienia poglądów ludzi z pierwszej ćwierci XVIII w. na temat pozycji kobiet, zwłaszcza ich niezależności od mężczyzn i podstaw, na których była ona wówczas oparta.

Aleksandra Skrzypietz jest historykiem. Od 2012 r. doktorem habilitowanym, pracownikiem Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Zainteresowania badawcze: stosunki polsko-francuskie w XVII i XVIII w.; funkcjonowanie monarchii absolutnej; dzieje rodu Sobieskich, znaczenie polityczne i legenda oplatająca jego członków; znaczenie kształcenia i wychowania dla kształtowania postaw politycznych i obywatelskich i funkcjonowania społeczeństwa; rola kobiet w przemianach społeczno-politycznych, w tym także rola i pozycja kobiet na Śląsku. Monografie: *Francuskie zabiegi o koronę polską po śmierci Jana III Sobieskiego*, Katowice 2009; *Królewscy synowie – Jakub, Aleksander i Konstanty Sobiescy*, Katowice 2011, *Rozkwit i upadek rodu Sobieskich*, Warszawa 2014; *Jakub Sobieski*, Poznań 2015; *Królowa Margot. Ostatnia perła Walezjuszków*, Warszawa 2016.

###

Syjcak Damian (Uniwersytet Szczeciński) – *Językowy obraz walki o prawa wyborcze kobiet na przełomie XIX i XX wieku w wybranych tekstach Hillary Clinton*

Przedmiotem referatu jest ukazanie, w jaki sposób we współczesnych tekstach (wystąpieniach publicznych, wywiadach, książkach) była Pierwsza Dama USA i kandydatka na prezydenta tego kraju Hillary Clinton odwoływała się do kobiet, które na przełomie XIX i XX w. walczyły o przyznanie praw wyborczych.

Damian Syjcak jest absolwentem politologii oraz dziennikarstwa i komunikacji społecznej na Uniwersytecie Szczecińskim, doktorant językoznawstwa. Obszar badań obejmuje dyskurs polityczny i język wartości.

###

Szudarek Agnieszka (Uniwersytet Szczeciński) – *Wschodniopruska szlachta wobec emancypacji kobiet przed wybuchem I wojny światowej*

Rok 1912 dla wschodniopruskiej szlachty był rokiem katastrofy politycznej. Partia konserwatywna (Deutschkonservative Partei), która reprezentowała jej interesy odniosła porażkę w wyborach do Reichstagu, tracąc część mandatów na rzecz rosnącej w siłę socjaldemokracji. W tej sytuacji szlachecy konserwatyści zmuszeni zostali do podjęcia działań na rzecz odbudowy poparcia w społeczeństwie. Jedną z mających prowadzić do tego dróg stało się dążenie do umocnienia wpływów wśród kobiet, które odpowiedzialne za wychowywanie dzieci *de facto* kształtowały poglądy następnego pokolenia. Celem referatu jest omówienie sformułowanych w kręgach wpływowej wschodniopruskiej szlachty dwóch strategii, które miały do tego doprowadzić. Pierwsza z nich wiązała się ze wspieraniem działań wymierzonych przeciw emancypacji, która według szlachty zagrażała tradycyjnemu porządkowi płci definiującemu kobietę poprzez małżeństwo i obowiązki rodzicielskie. Druga natomiast budowana była wokół dążenia do zawłaszczenia rozwijającego się na obszarach wiejskich rolniczego ruchu kobiecego, który chociaż nie miał radykalnego programu, to jednak oznaczał konfrontację szlachty z nowymi zadaniami kobiet na wsi, a więc i naruszeniem obowiązującego tam, wyznaczanego przez płć podziału obowiązków. Analiza towarzyszącego tym strategiom dyskursu przeprowadzona na tle sytuacji szlachty w wilhelmińskiej Rzeszy ma nie tylko prowadzić do ich charakterystyki i oceny skuteczności, ale także zbudowania obrazu narracji, jaki towarzyszył konserwatywnej pruskiej szlachcie obserwującej wzrost znaczenia ruchu kobiecego w Niemczech przed I wojną światową.

Agnieszka Szudarek jest związana z Instytutem Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego. Stoi na czele Zakładu Studiów Społecznych i Gospodarczych IHISM. W swoich badaniach zajmuje się przemianami społecznymi w Prusach w XIX i na początku XX w., ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji kobiet. Należy do Komisji Historii Kobiet przy Komitecie Nauk Historycznych PAN oraz przy PTH. Więcej informacji: <http://www.hist.us.szn.pl/index.php/instytut-mainmenu-59/jednostki/zaklad-studiow-spolecznych-i-gospodarczych-ihism/1776-agnieszka-chlebowska-ihism>

###

Szymkowska-Bartyzel Jolanta (Uniwersytet Jagielloński) – *Self-made woman w XIX-wiecznej Ameryce – przypadek Margaret Fuller*

Jednym z kluczowych pojęć, które stanowiły podstawę amerykańskiej wyjątkowości oraz amerykańskiej mitologii założycielskiej w XVIII w., poza boską predestynacją, wolnością polityczną oraz demokracją, była koncepcja amerykańskiego sukcesu. Koncepcja ta ma swoje korzenie w protestantyzmie. Człowiek, a ten termin w tym czasie określał białego mężczyznę, własną ciężką pracą i determinacją mógł osiągnąć materialny sukces i pozycję społeczną. Archetypem amerykańskiego *self-made man* jest Benjamin Franklin. Kolorowi mężczyźni oraz kobiety byli wykluczeni z realizacji narracji *self-made man*. Dla kobiet w XIX w. Ameryce kultura stworzyła inną formułę na pełne sukcesów i szczęśliwe życie, a zamykało się ono niemal wyłącznie w sferze prywatnej – małżeństwie i macierzyństwie. Były jednak wcale nie takie nieliczne wyjątki kobiet, które mimo kulturowych ograniczeń próbowały realizować swoje życie na swoich zasadach. Jedną z nich była Margaret Fuller – amerykańska filozofka, pisarka, dziennikarka. W moim wystąpieniu omówię pracę i życie Fuller w kontekście XIX-wiecznej amerykańskiej kultury i uwarunkowań społecznych determinujących życie kobiet. Skoncentruję się na omówieniu osiągnięć Fuller w kontekście kluczowego dla amerykańskiej kultury konceptu *self-made man*.

Jolanta Szymkowska-Bartyzel jest adiunktem w Instytucie Amerikanistyki i Studiów Polonijnych UJ. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół historii amerykańskiej kultury popularnej oraz recepcji tej kultury w Polsce. Jest autorką poświęconych tej tematyce książek: *Amerykański mit- polski konsument, czyli reklamowe oblicza Ameryki* (2006) oraz *Nasza Ameryka wyobrażona – polskie spotkania z amerykańską kulturą popularną po roku 1918* (2015) oraz artykułów omawiających rozmaite zjawiska związane z amerykańską kulturą, amerykanizacją oraz mediami masowymi.

Wagener Renée (Chamber of Deputies, Luxembourg) – *The Principle of Equality and the Position of Woman Teachers in the Long XIX Century*

Regarding political and social rights, the Luxembourg case presents some peculiarities: On the one hand, the grand-duchy can be counted among those countries where political rights were conceded to women quite early, in 1919. On the other hand however, no strong suffrage movement can be detected that might have contributed to this accomplishment: the rare voices arguing for women's voting

rights, all stemming from militants of the social-democrat workers' movement, were only to be heard since the beginning of the 20th century. As for social rights, the Napoleonic Code survived in Luxembourg after the end of the Napoleonic rule, and the legal discriminations of married women that it implied were maintained until the 1970s.

How can this apparent paradox be explained? My contribution seeks to find answers to this question by studying the position of the few women's organisations existing in the 19th century, mostly in the realm of education. Striving for the teaching profession was one of the rare opportunities for Luxembourgish women to receive an education that went beyond the primary level, since there were no girls' high schools until 1909. Furthermore, as teachers belonged to the educated classes, they were more and more regarded, during the 19th century, as respected authorities. Although to a lesser extent than men, women too could benefit from this social recognition.

It will therefore be of interest to analyse teachers' journals edited by teachers organisations that first came up during the last third of the 19th century and after a certain time were divided along ideological fault lines. How were women teachers implied in the making of these periodicals? (How) was the social and political status of women discussed? Were there initiatives for women teachers' advancement in their profession or even generally for equal rights of women in Luxembourg? In how far did the related discourses in the Luxembourgish teachers' journals show an influence of the movements for equality or social improvement in the neighbouring countries? In this context, two questions will be of special significance: the professional activity of married woman teachers and the demand for girls' high schools.

Renée Wagener is a Luxembourgish historian and journalist. Her PhD dissertation treated the history of Judaism and Antisemitism in Luxembourg. She has collaborated in different research projects on Luxembourgish history at the University of Luxembourg, her research areas being social history of 19th and 20th century Luxembourg, gender history and emancipation movements (women, workers, Jews). She has worked as a lecturer on oral history at the University of Luxembourg. Since 2012, she is a collaborator on behalf of Ass. Prof. Dr. Benoît Majerus (University of Luxembourg) in the European network „Societies under German Occupation – Experiences and Everyday Life in World War II. She is now co-commissioner for an exhibition on the hundredth anniversary of the introduction of universal suffrage in Luxembourg, organised by the Luxembourgish Parliament and the National Museum for History and Art. Most important publications on women's history: *Bye Bye Siegfried. Der lange Abschied der Luxemburger Frauen vom Patriarchat*, in: Roster, Danielle (hg.), *Not the Girl You're Looking for - Melusina Rediscovered. Objekt + Subjekt Frau in der Kultur Luxemburgs*, Luxembourg 2010, 212-238 ; *La création d'une liste électorale féminine à Luxembourg dans les années vingt*, in: Peemans-Poullet, Hedwige (ed.), *La démocratie à l'épreuve du féminisme. Actes du colloque Bruxelles, 13 et 14 mars 1998*, Bruxelles 1998, 221-236. For more bibliographical information, see: <https://independent.academia.edu/Ren%C3%A9Wagener/Papers>

###

Wojtasik-Dziekan Emilia, Szczotkiewicz-Jakubiec Karolina (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) – *Wiatr zmian społecznych a jego wpływ na pozycję kobiety w przedwojennej Polsce i przedokupacyjnej Korei*

Polskie kobiety przez wieki były cieniami mężczyzn. Nieostrzegany, pomijany i uznawany za obywateli gorszej kategorii. Zwłaszcza jako potencjalna siła robocza bardzo długo nie były uwzględniane w porządku prawnym. A przyznać im powinno się przecież pozycję szczególną, bo uwzględniającą ich uwarunkowania psychofizyczne oraz wyjątkową rolę, jaką postawiła przed nimi natura. Wiatr zmian w tym obszarze powiał dopiero od połowy XIX w. Co prawda – z wiadomych względów – niełatwo mówić o typowo polskiej doktrynie. Jednak zastosowanie miały już wówczas prawodawstwa państw zaborczych. Te częściowe uregulowania z zakresu norm cywilnoprawnych ułatwiały pięcie się wzwyż na drabinie społecznej. Dały też one asumpt do stopniowej emancypacji kobiet na terenach obecnej Polski i były podstawą do kreowania pozytywnych, zrównujących szanse obu płci w kwestii chociażby zabezpieczenia społecznego. Ustawodawstwo państw zaborczych, transponowane w późniejszych okresach na normy stricte polskie były podwalinami do rozwijanego w późniejszych latach dyskursu o ochronie dóbr osobistych i interesów materialnych kobiet.

Koreańskie społeczeństwo w analizowanym okresie przedokupacyjnym (mowa o okresie od ok. XV w. do 1905 r., od którego to Korea została protektoratem japońskim a następnie od 1910 r. oficjalnie objęta okupacją japońską) to społeczeństwo stricte patriarchalne, zgodne z duchem konfucjańskim i neokonfucjańskim. Kobieta jako członek społeczeństwa posiadała niewiele praw. Dziedziczenie odbywało się po linii męskiej, a od niej samej oczekiwano przede wszystkim spełnienia obowiązków względem rodziny (urodzenie męskiego potomka itp.). Wiatr zmian zaczął wiać dopiero pod koniec

wieku XIX, przynosząc nieśmiało próby umożliwienia kobietom dostępu do edukacji (1886 – utworzenie pierwszego żeńskiego uniwersytetu, Ewha Womans University), zachęcając kobiety do działalności na rzecz odzyskania niepodległości (stowarzyszenie Klub Niepodległości) i do powołania pierwszego stowarzyszenia kobiet koreańskich walczących o prawa kobiet (Chanyang-hoe, 1898), m.in. także o prawa do edukacji. Okres przedokupacyjny stanowił w Korei czas wielkich zmian również na polu praw kobiet.

Emilia Wojtasik-Dziekan jest doktorem nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa porównawczego (tytuł pracy doktorskiej: *Umowy prawa cywilnego w przekładzie koreańsko-polskim i polsko-koreańskim* [2018]), ukończyła studia magisterskie na kierunkach: filologia o specjalności etnolingwistyka (2005) oraz filologia koreańska (2008) w Instytucie Językoznawstwa na Wydziale Neofilologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W latach 2005-2006 dzięki stypendium The Korea Foundation przebywała na rocznym kursie językowym na Uniwersytecie Yonsei w Seulu, zaś w 2009 i 2016 r. uczestniczyła w warsztatach dla wykładowców języka koreańskiego zorganizowanych przez The National Institute of Korean Language w Seulu we współpracy z The Korean Language Society (2006) i Ewha Womans University (2016) w Seulu. Pracownik Zakładu Filologii Koreańskiej IJ. Wykładowca języka koreańskiego, przekładu oraz kultury koreańskiej w IJ UAM. Tłumaczka, członek nadzwyczajny Polskiego Stowarzyszenia Tłumaczy Przysięgłych i Specjalistycznych TEPIS. Autorka publikacji z zakresu przekładu specjalistycznego polsko-koreańskiego, dydaktyki i kultury koreańskiej, uczestniczka licznych konferencji międzynarodowych i krajowych.

Karolina Szcotkiewicz-Jakubiec ukończyła studia magisterskie na kierunku filologia polska (2007) na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Absolwentka poddyplomowych studiów: zarządzanie kadrami i prawo pracy (2017). Obecnie przygotowuje rozprawę doktorską dotyczącą ochrony rodzicielstwa na polskim rynku pracy. Obszar jej zainteresowań naukowych dotyczy przede wszystkim zarządzania różnorodnością, a także inkluzji społecznej. Determinuje to jej aktywność zawodową – na co dzień wspiera młode kobiety w powrocie do życia zawodowego po przerwie związanej z macierzyństwem.

###

Wotlińska Anna (Uniwersytet Warszawski) – *Intuicjonistka czy logik? Teoria inteligencji kobiecej i męskiej Marii Grossek-Koryckiej wyłożona w cyklu felietonistycznym pt. „Świat kobiecy”*

Na przedmiot wystąpienia pozwałam sobie zaproponować jeden z wątków zawartych w cyklu publicystycznym „Świat kobiecy” transepokowej modernistki – Marii Grossek-Koryckiej. Cały wywód rozpoczyna się od zneutralizowania zarzutów wobec kobiecych możliwości intelektualnych stawianych przez włoską działaczkę społeczną i pisarkę Ginę Lombroso. Zdaniem polskiej pisarki niezależnie od płci inteligencja tombakowa była częstą przypadłością społeczną, nie zaś kobiecą. Odejście od szkodliwego porównywania inteligencji męskiej i kobiecej było kluczem do emancypacji, ale także do zwiększania aktywności kobiet w szeroko pojętej sferze publicznej. Publicystka wyraziła polemiczny względem Lombroso pogląd, który nie tyle przeciwstawiał umysł kobiecy męskiemu, co dwa typy inteligencji: intuicyjną (tradycyjnie przypisywaną kobietom) i logiczną (uznawaną za męską). Ta druga w teoriach wygłoszonych przez Włoszkę była potencjałem, pierwsza – obciążeniem ograniczającym aktywności kobiet. Polemizując z teoriami zawartymi w książce *Anima della donna* (tłumaczonej na język polski jedynie w urywkach w 1928 r. *Dusza kobiety*) polska felietonistka wykazuje potencjał obu rodzajów inteligencji, wskazując jednocześnie, że sztywny pogląd łączący je z konkretną płcią jest błędny. Tak jak inteligencja logiczna właściwa bywała kobietom (przykład m.in. Marii Skłodowskiej-Curie), tak ta intuicyjna występowała wśród mężczyzn (mężczyźni-artycyści). W kolejnych tekstach autorka opisała właściwości obu rodzajów, wskazując na niedostatki i możliwości w nich tkwiące. Ponieważ cykl poświęcony był w przeważającej części sprawom kobiet, teoria inteligencji intuicyjnej znajdowała się w centrum rozważań. W tym kontekście Grossek-Korycka opisała związane z typem intuicyjnym: pasjonalność (chroniczny stan afektu); nerwowość (rozumianą nie jak chorobę, a większą precyzyjność uczuciowego instrumentu), upór. Autorka opowiedziała się jednak za przemodelowaniem konstrukcji psychicznej kobiet i mężczyzn. W wyniku tego procesu zarówno kobiety i mężczyźni odkryć mieli swą androgyniczność, a walory logiki i intuicji zostać połączone na gruncie umysłowym w inteligencję wyższą, która rozporządza dwoma aparatami. Ufam, że ta nieopisana dotąd, a tym samym nieznaną teorią Marii Grossek-Koryckiej jest godna zainteresowania badaczy. Z racji wielowątkowości cyklu „Świat kobiecy” tylko punktowo została ona zasygnalizowana w mojej rozprawie doktorskiej *Pasja i intuicja. Portrety kobiet w publicystyce Marii Grossek-Koryckiej*, napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Grzegorza Bąbiaka na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego.

Anna Wotlińska kieruje Wydziałem Edukacji Kulturalnej w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, współpracuje w tej dziedzinie z polskimi i międzynarodowymi organizacjami i instytucjami. Jest współtwórczynią programu „Edukacja medialna i informacyjna” - pierwszego w Polsce programu wspomagającego rozwój przedmiotowej dziedziny, którego celem było m.in. wypracowanie metod pracy z informacją, jej pozyskiwaniem, tworzeniem i efektywnym wykorzystaniem. Zasiadała w Komisji Nazw Miejscowych i Obiektów Fizjograficznych oraz Polskiej Radzie Języka Migowego. W sferze badawczej interesuje się prasą kobiecą w ujęciu komparatystycznym i interdyscyplinarnym. W latach 2013-2016 pracowała w Polskiej Radzie Języka Migowego, gdzie zajmowała się tematyką promocji. Obecnie współpracuje z zespołem zadaniowym ds. promocji naukowej, edukacyjnej i językowej w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego przy budowaniu strategii promocji i nauczania języka polskiego za granicą. W sferze badań literacko-prasowych początkowo interesowała ją symbolika poezji przełomu XIX i XX w. Obecnie jej zainteresowania dotyczą historii kobiet i prasy kobiecej w ujęciu interdyscyplinarnym i międzykulturowym. W zakończonej pracy badawczej zajmowała ją polsko-włoska myśl kobieca z lat 20 i 30. XX w. oraz kształtowanie w tekstach publicystycznych obrazu kobiecości i męskości. W ostatnim okresie wiele miejsca w swej refleksji naukowej poświęciła zagadnieniom tej ostatniej. Jej tekst *Jaskiniowiec, brydżysta czy wilk morski? Międzywojenne refleksje na temat stuprocentowego mężczyzny* ukazał się w 2018 r. w wydawnictwie towarzyszącym wystawie *Przyszłość będzie inna*. Kolejny: *Mężczyzna uwikłany w zmianę – teoria Marii Grossek-Koryckiej sformułowana w cyklu publicystycznym pt. Świat kobiecy* ukaze się nakładem wydawnictwa Uniwersytetu Gdańskiego już wkrótce. Jest stypendystką Fundacji Lanckorońskich w Krakowie.

###

Wójtowicz Norbert (Oddziałowe Biuro Badań Historycznych IPN we Wrocławiu) – *Długa droga kobiet do wolnomularskiego braterstwa/siostrzeństwa*

Wolnomularstwo większości osób kojarzy się z kulturą maskulinistyczną i jest to skojarzenie poniekąd słuszne, gdyż w tradycyjnych formach życia lożowego nie przewidywano miejsca dla kobiet, a w każdym razie nie wyobrażano sobie ich jako równorzędnych partnerów. Tymczasem kobiety od samego początku starały się przeniknąć do tego hermetycznego świata - początkowo poprzez loże adopcyjne, później przez wolnomularstwo mieszane „Droit Humain”, aż wreszcie od połowy XX w. tworząc własne struktury wolnomularstwa żeńskiego. Ten trwający trzy stulecia żmudny proces walki o równouprawnienie sprawił, że dziś w wielu lożach wolnomularstwa liberalnego kobiety są równorzędnymi „braćmi” lub „siostrami” lożowymi.

Norbert Wójtowicz jest absolwentem Uniwersytetu Wrocławskiego i Papieskiego Fakultetu Teologicznego we Wrocławiu, od 2003 doktor nauk humanistycznych. Od 2006 pracownik Instytutu Pamięci Narodowej, a od 1 grudnia 2011 pracownik Oddziału IPN we Wrocławiu. Autor szeregu publikacji dot. historii i myśli wolnomularstwa, w tym leksykonu tematycznego *Masoneria. Mały słownik* (Warszawa 2006). Członek-założyciel utworzonego w 2012 r. w Warszawie *Instytutu Sztuka Królewska w Polsce*, którego celem jest „inspirowanie, prowadzenie oraz koordynacja badań naukowych na temat przeszłości oraz teraźniejszości wolnomularstwa polskiego i światowego”.

###

Wyśłobocki Tomasz (Université de Wrocław, Pologne) – *Madame de Cambis : une femme qui a osé dire « Non ! » à la misogynie des révolutionnaires*

La Révolution française est un moment historique où la réalité sociale et politique de toute une nation se réécrit et se régénère. *La Déclaration des droits de l'homme et du citoyen* de 1789 supposait une parfaite liberté et égalité de tous les Français devant la loi. Mais il s'est vite avéré que l'on a exclu les femmes du corps du souverain au nom du bonheur commun. Il y a pourtant eu des femmes qui ont osé dire « Non ! » à ce qu'elles considéraient comme acte de tyrannie masculine. Il s'agit entre autres d'Olympe de Gouges, de Théroigne de Méricourt ou d'Etta Palm d'Aelders qui se sont mêlées des événements révolutionnaires et ne songeaient pas à se taire. Une autre femme, beaucoup moins connue, s'est jointe au mouvement émancipateur féminin : Mme de Cambis, auteur d'un pamphlet *Du sort actuel des femmes* (1791).

Tomasz Wyśłobocki travaille en tant que maître de conférences à l'Institut d'études romanes à l'Université de Wrocław. Il est spécialiste en littérature des Lumières et en histoire sociale de la Révolution française. Jusqu'à présent, il s'est concentré sur l'histoire des femmes dans la France du 18e siècle: ses recherches ont débouché sur un livre intitulé *Citoyennes. Femmes dans l'espace public français à la charnière des XVIIIe et XIXe siècles*. Désormais, il

s'est tourné vers le théâtre révolutionnaire, en tant qu'outil de propagande, et son influence sur les mentalités du temps.

###

Zapolsky Maria (Immanuel Kant Baltic Federal University, Russia) – *The Work of Elizabeth Cady Stanton from the Middle till the End of the XIX Century*

The paper examines the work of Elizabeth Cady Stanton, one of the leaders of the American suffrage movement of the 19th century, from the origins of the suffragist movement starting in Seneca Falls in 1848, until her death in 1902. The role and activity of Elizabeth Stanton is shown in the formation and development of the women's suffrage movement in the USA within the framework of the "first wave" of feminism, aimed at establishing the political and social equality of women, as well as their acquiring the right to vote. Attention is given to the less considered, in comparison with the period of the formation of the idea of female suffrage since 1848, later period of activity of Elizabeth Stanton. The importance in this later period of activity is the union of the two conflicting female suffrage associations into one, and their joint actions for a common goal. This union distanced Elizabeth Stanton away from the organised women's suffrage movement, to the point where she resigned from her post as president, giving it up to her friend and fellow leader Susan B. Anthony. If in the beginning, Elizabeth Stanton is regarded as one of the main leaders of the suffrage movement, eventually, at first because of what many would call her racist views on the vote, and later on because of her provocative publications, untraditional views on marriage, divorce, and even contraception, her status as female suffrage leader was diminished.

Maria Zapolsky is a Russian student of History, going into her fourth year of education at the Immanuel Kant Baltic Federal University in Kaliningrad, Russia. She has played an active role at her university, helping to establish an International Students of History Association section in the city, as well as participating in local (Scientific Days 2017 and 2018, Digital History Autumn School 2017 in IKBFU, Kaliningrad) and international history workshops and conferences (Tradition and Innovation in CEU Budapest 2017) with the topic of my coursework, which is the activity and work of USA women's suffrage leader Elizabeth Cady Stanton.

CONFERENCE VENUES

Historical Institute

Szewska 49
50-139 Wrocław

Institute of English Studies

Kuźnicza 22
50-138 Wrocław

Institute of Romance Studies

plac Nankiera 4
48-300 Wrocław

Organising Committee: Leszek Ziątkowski, Elżbieta Klimek-Dominiak, Tomasz Wysłobocki, Magdalena Gibiec, Dorota Wiśniewska

Scientific Committee: Dominika Ferens (University of Wrocław, Poland), Chantal Grell (University of Versailles Saint-Quentin-en-Yvelines, Paris Saclay, France), Dietlind Hüchtker (Leibniz-Institut für Geschichte und Kultur des östlichen Europa, Germany), Teresa Kulak (University of Wrocław, Poland), Bożena Popiołek (Pedagogical University of Cracow, Poland), Oksana Malanchuk-Rybak (Lviv National Academy of Arts, Ukraine), Aleksandra Skrzypietz (University of Silesia in Katowice, Poland)